

УСПЕНСКЭ РАЙОНЫМРЭ КЪАЛЭУ АРМАВИРРЭ АЩЫПСЭУХЭРЭМ АФЭКИО

Ныбджэгъу лъапIэхэр!
Успенскэ районымрэ къалэу Армавиррэ ащыпсэухэрэ ткъошхэм, тигъунэгъушIухэм ыкIи лэжъэкIо шIагъошхэм, гүфэбэныгъэ хэлъэу шIуфэс шъосэхы!

Пшызэ шъолъырымрэ Адыгеимрэ лIэшIэгъу пчъагъэхэм къахIоцI къошныгъэ-зэпхыныгъэхэр азыфагу илгъых. А зэфыщытыкIэхэм альапсэу щытыр ыкIи а зэкъошныгъэр нахь зыгъэпытэ-жыгъэр культурэр ары.

ЗэкIэми зы чIыгу тызщыпсэурэр ыкIи зы тарихъ тилэр. Фестивалым хэлажъэхэрэ адыгэхэм ятарихъ ыкIи якультурнэ кIэн иухъумэкIо шъыпкъэу щытых, лъапкъэу кызыхэкIыгъэхэм ихэбзэ-зэхэтыкIэхэм дэгъоу шыуащэгъэгозагъ.

Адыгэ культурэм и Мафэхэм, Io хэлъэп, яшIогъэшхо къэкIошт Краснодар краимрэ Адыгеимрэ азыфагу илгъошныгъэ, культурунэ зэпхыныгъэхэр джыри нахь пытэнхэмкIэ.

Фестивалым хэлэжъагъэхэм ацIэкIэ къасIомэ сшIоигъу тиреспубликэ итворческэ интеллигенция гүфэбэныгъэ хэлъэу шъукъызэрэпэгъокIыгъэмкIэ тызэршъуфэразэр. ХъакIэхэмкIэ нэгуйхыгъэу щыт тичIыгу шъукъетэгъэблагъэ. Апэрэу тиреспубликэ къэкIоштхэм ащымыгъупшэжыныгъэу гъэшIэгъоныбэ къагъэ.

Псауныгъэ пытэ, щыIэкIэшIу шъуилэнэу шъуфэсэлэ!

*Адыгэ Республикэм и Президенту
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан*

Адыгэ культурэм ифестивалэу Краснодар краим щыкIорэм хэлажъэхэу ыкIи ащ изэхэщакIохэу лътэныгъэ зыфэсшIыхэрэр!

Сигуапэу Пшызэ шъолъырым сэлэм кы-щышъосэхы!

Адыгеимрэ Краснодар краимрэ ащыпсэурэ цыф лъапкъэхэм къошныгъэ, зэдэлъэныгъэ ыкIи шъхъэкIэфэныгъэ ин азыфагу илгъ.

ЛIэшIэгъубэмэ къахIоцI къэзэкъэхэмрэ адыгэхэмрэ зэдэпсэух, ахэм язэфыщытыкIэхэм альапсэр экономикэ зэпхыныгъэхэм язакъоп, гуманитар, культурунэ ыкIи гушъхъэлэжэ зэдэлъэжыныгъэ-зэгъусыныгъэм ахэр зэрэпхы.

Тэ хъакIэхэм тыгу афихыгъ, шIэныгъэу тилэхэмкIэ тызэхъожыным тыфэхъазыр, Ioфыгъоу къэуцухэрэм тигуапэу татэгущыIэ, джащ фэдэу мэфэки мафэхэри зэдыхэтэгъэунэфыкIых.

Хэгъэгъу зэошхом ТекIоныгъэр кызыщыдэтхыгъэм ия 65-рэ ильэс ихэгъэунэфыкIын тыхэгъэгъу зэрэпсаоу зыфэгъэхъазыры. Зы гухэлъым лъапкъэхэр зэкIэ зэрипхыгъэх, мамырныгъэр лъапIэу кызырэтфидэкIыгъэр, гъэпсын IoфшIэным ыкIи тапэкIэ хэхъоныгъэ тшIызэ тылгъыкIотэным иамал кызырэдэтхыгъэ шIыкIлэр зэкIэми къагурэлэ.

Адыгэ культурэм иджырэ фестивалэу Успенскэ районымрэ къалэу Ермэлхъаблэрэ ащыкIорэр регион фестивалэу хъужынышъ, зэгурылоныгъэмрэ лътэныгъэмрэ кIочIакIэ кызырэхилъхъащтым сицыхъэ тель.

Пстэуми сышъуфэлъаIo псауныгъэ пытэ, на-сып, щыIэкIэшIу шъуилэу, дунаир мамырэу шъупсэунэу!

*Краснодар краим иадминистрацияе ипашэу
Александр ТКАЧЕВ*

ПРЕЗИДЕНТЫМ ЦЫФХЭР РИГЪЭБЛЭГЪАГЪЭХ

ГъахIошныгъэ
дэу Къыттыр
ТхъакIушынэ
Аслъан

Тыгъуасэ Урысые политическэ партией «Единая Россия» зыфи-Иорэм и Апшээрэ Совет хэтэу, Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан «Единэ Рос-сием» и Тхъаматэу Владимир Пу-тиным ирегион общественнэ прием-нэу Мыекъуапэ кышчызIуахыгъэм цыфхэр тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх. Мыщ фэдэу цыфхэр мы приемнэм щыригъэблэгъэнхэр зэрипшээр-ылъыр, ау игъо зэримыфэрэм кыыхэкIыкIэ, джырэ нэс ар зэрэ-зэпымыфагъэр къэкIолIагъэхэм алуIэныр римыгъажьзэ ТхъакIу-шынэ Аслъан кыIуагъ. Президен-тым игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, «Единэ Россием» и Адыгэ шъолъыр къу-тамэ иполитсовет исекретарэу Iэщэ Мухъамэд, Мыекъопэ къэлэ адми-нистрацием ипашэу, общественнэ приемнэм итхъаматэу Михаил Чер-ниченкэр.

ПстэумкIи нэгъырэ 30 мы мафэм Президентым ригъэблэгъагъ. Цыфхэр кызыфэкIуагъэхэр зэфэшъхъафыгъэх. Гушылэм пае, Мыекъуапэ щыпсэурэ Вера Иванен-кэр унэм ишIынкIэ IэпыIэгъу фэ-хъунхэу кыкIэлъэIугъ. Верэрэ

ишъхъэгъусэрэ сабыипшI зэдэпIу, ахэм кIэлэцIыкIу Унэм кы-чIащыгъэхэри ахэтых. Мыекъопэ къэлэ администрацием ипашэу Ми-хаил Черниченкэм мы унагъом иIoфхэм язытет щыгъуазэу, унэгъо кIэлэцIыкIу IыгъыпIэ ашIынэу чIыгу зэраратырэр кыIуагъ. ТхъакIушынэ Аслъан сомэ мин 500 апэрэ IэпыIэгъоу унагъом фатлу-пшынэу унашъо ышIыгъ, нэужыми гүм рамьнэжыыхэу, амалэу щы-IэмкIэ зэраделэштхэр кыIуагъ.

Ащ нэмыкIэу унэ зэрямыIэм иIoфыгъокIэ нэгъырибл къэкIол-лэгъагъ. Ахэм яIoфхэм язытет зэфэшъхъафыгъ. Унэ афамыщэфы-шъуштми, резервнэ Фондым кы-хэхыгъэ ахыщэ IэпыIэгъу зэраты-гъэхэр ахэтых, адрэхэм ятхыльхэм ахэплээнхэу унашъохэр республи-кэм ипашэу ышIыгъэх. Сабыибэ зилэ Ирина Добриченкэр Джэджэ рай-оным кыкIыгъ. Ежъ иунэе хызмэт-шIапIэ зыкыыригъэлэтыным фэшI, ахыщэ IэпыIэгъу кыкIэлъэIугъ. Ре-зервнэ Фондым кыыхахынышъ, сомэ мини 100 ратынэу унашъо Президентым къафишIыгъ.

Республикэм ипашэу ригъэблэгъа-гъэхэм общественнэ Ioфхэм апае кыкIуагъэхэри къахэкIыгъэх. Гушылэм пае, Мыекъопэ районым ит къутырэу Красная Улья-зыфиорэм икIэлэцIыкIу IыгъыпIэ 2004-рэ ильэсым зэрээфашIыгъэм кыыхэкIыкIэ, сабыйхэр зыдащэнхэ щылэп, IыгъыпIэм гъэцэкIэжыныгъэ ищыкIагъэр ны-тыхэм акIуачIэ кы-хырэп. Бзылфыгъэу кыкIуагъэхэм кызырэлъагъэмкIэ, район админи-страциер къаделэрэп. Джащ фэдэу еджапIэу дэтым Ioфыгъоу иIэр бэ, ахэм зэу ащыщ автобусэу кIэлэ-джакIохэр кызырэрэащалэрэр жбы дэдэ зэрэхъугъэр. Ioфыгъоу зигугъу къахыгъэхэм ахэплээшт комиссиер зэхашэнышъ, елбэтэу мы псэупIэм агъэклонэу Президентым унашъо кышIыгъ. Премьер-министрэм Ioфхэр зэрэлъыкIуатэхэрэм зэрэ-лтыплээштыр, мы ильэсым игъэма-фэ блэмькIэу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэр зэрэзэтырагъэуцожыщтыр кыIуагъ.

Мыекъуапэ щыпсэурэ кIэлэ-джакIоу Илдар Фиткулиным сэ-къатныгъэ иI нахь мышIэми, еджэ-ным лъэшэу фэщэгъ. Шъэжыер кызыкIэлъэIурэ компьютерыр кы-рищэфынэу унагъом ахыщэ иIэп. ТхъакIушынэ Аслъан сертификатэу компьютер зэрэфашэфыщтыр янэу кыкIуагъэм ритыгъ.

Президентым мы мафэм ригъэ-блэгъагъэхэм зэкIэми ялгъэIу афамыгъэцэкIэшъуштми, амалэу яIэмкIэ зэраделэштхэм зэде-плыгъэх, процент 90-мэ IэпыIэгъу агъотышт.

— Цыфхэм яIoфыгъохэм язэ-шIохын чIыпIэ органхэм, ведом-ствэу ар зипшээрлыгъхэм ащыщхэр икъоу зэрадемылажъэхэрэр непэ кыэлэгъуагъ, — ыIуагъ ТхъакIушынэ Аслъан Ioфгъабзэр зэрэкIуагъэр кызызэфихысыжызыз. — Зипшээр-лыгъхэр зымыгъэцэкIэрэ пащэхэм Ioф зэрэшIэн фаер агурыдгъэлэшт. Ахэм яIoфшIэн агъэцэкIэщтыгъэмэ, мы приемнэм къэкIуалIэрэр нахь мэкIэштгъагъэ.

ХЪУТ Нэфэст.

Сурэтыр А. Гусевым кытыри-хыгъ.

«Гъэмэфэ уахътэм» тытэхъащт

Гъэтхапэм и 27-м, шэмбэт чэщым сыхъатыр 2-м, стрелкэхэр ыпэкIэ лъагъэкIотэнхэшъ, 3-м тырагъэу-цощтых. А чэщым «КIымэфэ уахъ-тэр» тэухышъ, «Гъэмэфэ уахътэм» тытэхъэ. Ащ кыыхэкIэу гъэтхапэм и 29-м, блыпэм, IoфшIапIэм зы сыхъаткIэ нахь пасэу тыкъэкIошт.

Ioфгъабзэу «ЧIыгум исыхъат»

Мы мэфэ дэдэм, шэмбэтым пчы-хэм, сыхъатыр 20.30-м кышце-гъэжъагъэу 21.30-м нэс зэрэду-наеу щырагъэкIокIырэ Ioфгъабзэу «ЧIыгум исыхъат» зыфиорэр къэ-ралыгъуи 119-мэ ащызэхашэшт. Ащ кыдыхэлъытагъэу зы сыхъа-тым кыкIоцI электричествэр агъэкIосэнышъ, предприятияхэр,

организациехэр, цыфхэр шIункIым хэсыщтых. ЗэхэщакIохэм зэрагъэ-нэфагъэмкIэ, тыкъэзыуцухъэрэ ду-наир, экологиер къэухъумэгъэнхэм Ioфгъабзэр фэлэжъэшт. Урысыем щызэлъашIэрэ цыфхэри мыщ хэлэ-жъэнхэу унашъо ашIыгъ. Ахэм ащы-щых телевизионнэ къэтынхэр зезы-шэрэ Николай Дроздовыр, оредыIoу Жанна Фриске, актрисэу Ирина Без-руковар, нэмыкIхэри.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ ИУНАШЪУ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм Урысыем и Олимпийскэ комитетрэ АНО-у «Я XXII-рэ Олимпийскэ клымэфэ джэгунхэу ыкIи я XI-рэ Паралимпийскэ клымэфэ джэгунхэу 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIоштхэм язэхэщэкIо комитет» и Президентэу Д.Н. Чернышенкэмрэ афаклоу кышыгыгъэ Джэпсальэр

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъо ышыгыгъэ:

1. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм Урысыем и Олимпийскэ комитетрэ АНО-у «Я XXII-рэ Олимпийскэ клымэфэ джэгунхэу ыкIи я XI-рэ Паралимпийскэ клымэфэ джэгунхэу 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIоштхэм язэхэщэкIо комитет» и Президентэу Д.Н. Чернышенкэмрэ афаклоу кышыгыгъэ Джэпсальэр (мышц голъыр) штэгъэнэу.

2. Урысыем и Олимпийскэ комитетрэ АНО-у «Я XXII-рэ Олимпийскэ клымэфэ джэгунхэу ыкIи я XI-рэ Паралимпийскэ

клымэфэ джэгунхэу 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIоштхэм язэхэщэкIо комитет» зыфилорэмрэ мы унашъор алэкIэгъэхьэгъэнэу.

3. Къэбар жьугъэм иреспубликэ амалхэм мы унашъор къащыхэуыгъэнэу.

4. Заштэрэ мафэм щегъэжьагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

кб. Мыекъяупэ,
гъэтхэпэм и 24-рэ, 2010-рэ илъэс
N 1401-ГС

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 24-м ышыгыгъэ унашъоу N 1401-ГС-р зытетым игуадз

Урысыем и Олимпийскэ комитет,

АНО-у «Я XXII-рэ Олимпийскэ клымэфэ джэгунхэу ыкIи я XI-рэ Паралимпийскэ клымэфэ джэгунхэу 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIоштхэм язэхэщэкIо комитет» и Президентэу Д.Н. Чернышенкэм афэкIо

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ И ДЖЭПСАЛЬ

2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ я XXII-рэ клымэфэ Олимпийскэ джэгунхэр щыкIоштхэм. Урысые Федерацием мыш фэдэ джэгунхэр зэрэщызэхаштхэр дунэе сообществэм тыхэгъэгу осэшхо кызырэфышхэрэм, спортымкIэ, мамырныгъэмрэ зэфагъэмрэ тичIыналъэ щыгъэпытэгъэнхэмкIэ ащ гъэхьагъэу иIэхэм мэхъанэшхо кызырэрэагырэм ишыхъатых. Цыф лъэпкъыбэ зыщызэдэпсээрэ, дин зэфэшхьафхэр зыщалэжырэ хэгъэгоу зэрэщытым елгытыгъэу, къэралыгъомрэ общественнэ институтхэмрэ къадэлэхэзэ, зыкультурэ, зышэн-хабзэхэр фэсакъыхэзэ къэзыгъэгъунэрэ лъэпкъыпшI пчъагъэхэр зэкъозыгъэуцогъэ УрысыемкIэ олимпийскэ движением мэхъанэшхо иI.

Урысыем щыпсээрэ лъэпкъхэмкIэ спортыр нахъ зэпэблагъэ зышыхэрэ, зэгурзыгъэлорэ амалэу шыт. Зэщыгъэ-къон Иофхэм, лъэпкъ, дин джэгъогъуныгъэм къафэдхэрэ кIуачIэхэм мы аужырэ илъэсхэм амыгъэгупсэфыр Темыр-Кавказ регионимкIэ ащ анахъэу мэхъанэ иI.

Тэ тишIошыкIэ, я XXII-рэ клымэфэ Олимпийскэ джэгунхэу Темыр Кавказым, адыгэхэр ижыкIэ кышгъэжьагъэу зыщыпсэухэрэ чIыпIэм, щыкIоштхэр лъэпкъ зэфыщытыкIэхэм, Урысыем икъэралыгъо гъэпсыкIэ ягъэпытэнкIэ кызыфагъэфедэн алъэкIышт ыкIи кызыфагъэфедэн фае.

ГухэкI нахъ мышIэми, 2014-рэ илъэсым зэхашт Олимпиадэм зыщыфагъэхъазырырэ лъэхъаным къэралыгъо, общественнэ структурэхэм хы ШIуцIэ Iушъом ижыкIэ кышгъэжьагъэу щыпсээрэ адыгэхэм ятарихьэрэ якультурэрэ кырадахаэрэп. Олимпийскэ машIор къалэу Шъачэ Ванкувер кышчыраты зэхъум, адыгэхэм зи мэхъанэ аратыгъэп.

Олимпиадэм епхыгъэ Иофтхьабзэхэм адыгэ нэшанэ кызыхэщырэ образыр зацагъэфедэкIэ, хы ШIуцIэ Iушъом ижыкIэ кышгъэжьагъэу щыпсээрэ адыгэхэм ятарихьэрэ якультурэрэ анаIэ затырагъэтыкIэ, дунаими къэралыгъо кIоцIми джэгунхэр ащызэхэщэгъэнхэмкIэ ишIуагъэ кызырэкIоштхэм тицыхъэ телъ, ащкIэ Урысыем, IэкIыб къэралыгъохэм арыс адыгэхэм, Урысыем ичIыдэлъф лъэпкъхэм янэмыкI лIыкIохэм ыкIи ахэм яхэгъэгогъухэу IэкIыб къэралыгъохэм ащыпсэухэрэм лъэпкъ зэхашIэхэу яIэхэмрэ ягухэлъ дахэхэмрэ шъхьэкIэфэныгъэ къафашIыгъэу алъытэт.

Ащ епхыгъэу Олимпийскэ джэгунхэм язэхэщэнкIэ шэн-хэбзэ шIагъоу щыIэ хъугъэхэм атетэу, информационнэ, культурнэ программэхэм Урысыем ихы ШIуцIэ Iушъо ижыкIэ кышгъэжьа-

гъэу щыпсээрэ лъэпкъым — адыгэхэм ятарихьэрэ якультурэрэ икъоу къащыдалыгътэнэу игъо тэ-лъэгъу, МОК-м и Олимпийскэ Хартие ишапхъэхэм ар адештэ. Ащ нэмыкIэу чIыдэлъф лъэпкъхэр Олимпийскэ джэгунхэм якъызIлухын, якультурнэ программэ ахагъэлэжъэнхэр Олимпиадэхэр зэхэщызгъэ хэгъэгубэхэмкIэ хэбзэшIу хъугъэ. АщкIэ щысэшIух Олимпиадэхэу 2000-рэ илъэсым Сидней, 2002-рэ илъэсым Солт-Лейк-Сити, 2010-рэ илъэсым Ванкувер ащыкIуагъэхэр. Мыщ дэжыым кIэуагъэмэ хъушт псээрэ адыгэхэр Ижырэ Грецием зызэхаштхыгъэ Олимпийскэ джэгунхэм зэрахэлажьэщтыгъэхэр наукам кызырриушыхъатырэр.

Адыгэхэм якультурнэ кIэн бай кыыхыгъэ образхэр кызыфагъэфедэхэмэ, чIыдэлъф лъэпкъыр зыфэдэ шыпкъэр къэгъэлъэгъогъэным иамал кытышт, джащ фэдэу уахъгъэхэм ялъэмыджкIэ Урысыемрэ Олимпийскэ джэгунхэр кызыщэжыгъэ Ижырэ Грециемрэ зэтпхын, тыхэгъэгурэ Шъачэрэ апэрэ Олимпиадэр зыщыкIогъэ хэгъэгум занкIэу зэрэпхыгъэхэр къэдгъэлъэгъон тIэкIышт. «Илиадэрэ» «Одиссейрэ» афэдэхэу дунэе культурам ихъарзынэщ хэжыгъэ нарт эпосым СаусырыкIо игерой шъхьаI. Цыфхэм ямашIо къафэзыхыжыгъэ СаусырыкIо иобразэр Прометей иобразэу Олимп щатыгъугъэ машIор цыфхэм алэкIэзгъэ-хъажыгъэмрэ зэфэдабэ ахэлъ. Мы образхэм мэхъанэу яIэр Олимпийскэ машIом мэхъанэшхоу иIэм — цыф-лъэпкъыр ем щыухъумэгъэным, зэгъунэгъушIу зэфыщытыкIэхэр азыфагу илъэу, тыдэкIи мамырэу щыпсэунхэм, спортыр мамырныгъэм иIоф фэлэжыным тефэ.

Тэ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатхэм, зигугъу къэтшыгыгъэ Иофыгъоу общественнэ-политикэ мэхъанэшхо зIэм, Урысыем икъэралыгъо фэдэхэм икъоу адиштэрэм изэшIохынкIэ амалэу щыIэхэм шъуахэп-лъэнэу тышIольтэлэу.

ДУНЭЕ АДЫГЭ ХАСЭМ (ДАХ-м) УРЫСЫЕ ФЕДЕРАЦИЕМ И ПРЕЗИДЕНТЭУ Д.А. МЕДВЕДЕВЫМ ЗЫЗЭРЭФИГЪАЗЭРЭР

Урысые Федерацием, нэмыкI къэралыгъохэм арыс щэрджэсхэм (адыгэхэм) ялъэпкъ культурэ нэшанэхэм якъэгъэнэжынын ренэу фэгумэкIырэ Дунэе Адыгэ Хасэм О зыкыпфегъазэ 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIошт Олимпиадэм изыфэгъэхъазырынрэ ащ ирегъэкIокIынынрэ япхыгъэу общественнэ мэхъанэшхо зIэ Иофхэм ащыщ зым фэгъэхьыгъэмкIэ.

Дунэе Адыгэ Хасэм фэшшошэ уасэ афэшIы Шъачэ щыкIошт Олимпиадэр зэрищыкIагъэм лъыкIахъэу зэхэщэгъэнымрэ регъэкIокIыгъэнымрэ алъэныкъокIэ Урысыем иIэшхъэтхэм зэрахьэрэ ИофшIэным ыкIи хэгъэунэфыкIы а зэнэкъокъухэр зыщыкIошт уахътэмрэ чIыпIэмрэ Урысыем, нэмыкI къэралыгъохэм ащыпсээрэ адыгэхэмкIэ мэхъанэшхо зэряIэр. АпэрэмкIэ, спорт зэнэкъокъухэр зыщызэхаштхэр адыгэхэр ижыкIэ кышгъэжьагъэу зэрысыгъэхэ чIыпIэхэр ары. Шъачэрэ ащ иIэгъо-чыгъохэмрэ адыгэ лIакохэр — убыххэмрэ шапсыгъэхэмрэ ижы-ижыжыкIэ кышгъэжьагъэу ащыпсэугъэх. ЯIонэрэмкIэ, 2014-м илъэси 150-рэ хъушт Кавказым исыгъэ адыгэ лъэпкъышхом инахыбэр зыхэкIодгъэе Осман Тыркуем афын фаеу зыкIэхъугъэ Урыс-Кавказ заор зыуцужыгъэр.

Зы лъэныкъокIэ къапштэмэ, тэ те-джэнджэшыхэрэп ыкIи теубытагъэ хэлъэу къэтIо — ДАХ-м кыхиубытэрэ адыгэу Урысые Федерацием, нэмыкI хэгъэгухэм арысхэр тикъэралыгъо ичIыналъэ Олимпиадэр зызэхаштэнэу кызырэфыгъэшоагъэм цэгъушIу кыкIы рэгъушхох. Ахэм лъэшэу ягуапэ хъушт мы Иофэу рагъэ-жыагъэр тэрэзу зэшIокIымэ. Къэралыгъом зэкIэ щыпсэухэрэм ащ фэдэ гухэлъышIур тилъэпкъ адиIыгъэжы хъагъэхэмкIэ сыдигъуи нэгухыгъэу, бэрэчтэу кызырэрэиIорэм кыхэкIэу. Адыгэхэр фэхъазырых 2014-рэ илъэсым и Олимпиадэ зэрищыкIагъэу гъэхъазы-рыгъэным ыкIи регъэкIокIыгъэным ежъхэм якультурэ гъэхъагъэхэм ятамыгъэхэри кышчызыфагъэфедэнэу.

Илъэс тIокI хъугъэу Урысыем и Темыр-Кавказ чIыналъэ Иофхэм языхтэ щызэщэгъэкъонэу пылъ кIуачIэхэм информационнэ заор рагъэ-жыагъэ зичэзы Олимпиадэр зызэхаштэнэу къалэу Шъачэ кызыхахыгъэм кышгъэжьагъэу, Къыблэ Осетиерэ Абхъазымрэ афэгъэхьыгъэу Грузиём кыригъэжыгъэгъэ жъалымыгъэр зэрэзыхагъэтэкъуагъэм кышчыублагъэу.

Ащ фэдэ уахътэм Олимпиадэм игъэхъазырын зыпшъэ ралъхъэгъэ урысые ИофшIаплэхэм зыкIи кыра-дзахэрэп хы ШIуцIэ Iушъор зихэ-коу егъашIэми псэугъэ щэрджэсхэм (адыгэхэм) ятарихьэрэ якультурэрэ. Официальнэ рекламэм (тедзагъэу кыдагъэкIыхэрэмрэ электрон шъуашэ зIэхэмрэ) Олимпиадэр зыщыкIошт чIыпIэм фэгъэхьыгъэу къагъэ-

нагъэ шыIэп, ар «пэсэрэ Колхидэм иIахъэу» (Грузиём) зэрэщытыгъэм кышгъэжьагъэу Оттоман империем кыIэкIахыжыгъэ чIыпIэу лъытэгъэным нэсэу. Тэ темуджэн-джэшэу къэтIо зигугъу къэтшIырэ Иофхэм гулъытэ икъу зэрэфамышIырэр зэнэкъокъухэр зэхэщэгъэнхэм зэрар зэрэфэхъуштыр, къэралыгъо кIоцIыми, къэралыгъом ыкIыбкIи ащ фэдэ гушыIэ мытэрэзхэр зэрэщы-Iуштхэр.

«Щэрджэс тамыгъэхэр» олимп Иофтхьабзэхэм ащыгъэфедэгъэнхэр зэрамыдэрэр джырэ нэс кыулыкъу-шIэхэм ащыщхэм шIэныгъэ икъу зэрамыIэм тетлхъэщтыгъэмэ, тикъэралыгъуи, хымэ чIыналъэхэм ащыпсээрэ адыгэхэм ар ежъхэм ялъэпкъ гухэлъ-гупшысэхэмрэ яхъалэлыгъэрэ кызырэрэамайдэрэм фахышIт. Урысыем ихы ШIуцIэ Iушъо сыдигъокIи къэзэкъхэр (адыгэ шъуашэр къэзыштагъэхэр) Iусыгъэхэу къагъэ-лъэгъоным зэрэпыхыжыагъэхэр шыпкъагъэм зыпарэкIи дишхэрэп, общественнэ-политикэ лъэныкъомкIэ хукуьоныгъэ хэжыгъэ. Арэуштэу Иофхэр лъыкIуагъэхэмэ, ахэм языхтэ зэIыгъэхьэгъэным кIэхъопсырэ кIуачIэхэр псынIэу зэкъоуцохэу зэрэфэжыщтхэр, ахэм Кавказым цыфкуп шъхъафхэр, объединениехэр зызэгъэнэкъокъугъэнхэмкIэ амалыкIэхэр зэрагъотыштыр кыбгурыIо-ныр кыинэп.

Ау тарихьым кыыхэхъухъэхэрэмрэ джырэ щытыкIэмрэ тэрэзу къалыгъэмэ, ахэм апкъ итэу лъэбэкъу тэрэзхэр ыдзымэ, зэнэкъокъухэр зэрищыкIагъэм тетэу зэхэщэгъэнхэмкIэ ишIуагъэ къэкIошт, ащ кы-Iэтышт Урысыем лъытэныгъэу кы-фашIырэмрэ зэрагъэлапIэрэмрэ. Арэу хъуным фэшI зэшIуагъэкIын фаер ижы-ижыжы кышгъэжьагъэу ячIыналъэхэм ащыпсэугъэ лъэпкъхэм афэгъэхьыгъэу 2000-рэ илъэсым Австралием, 2010-рэ илъэсым Канадэм къащагъэлъэгъуагъэхэм афэдэхэр ары. Олимпиадэр зыщызэхаштэрэ чIыпIэр зычIыналъэщтыгъэ лъэпкъым икультурэ-этнографии теплъэгъухэр Олимпиадэр кызызIуахыкIи, зэнэкъокъухэм ятамыгъэхэм, ащ иинфраструктурэхэм (гушыIэм пае, псээрэ адыгэ къуаджэр), Олимпиадэм икультурэ программэми кышчыз-фагъэфедатгъэмэ дэгъугъэ.

А псэуэм къахэкIэу, О лъытэныгъэ зыфэтшIырэ Дмитрий Анатолий кыкор, лъэлэу тIлэу зыкыпфэгъэгъэ-зэ мыш кыкIэлъыкIорэ ИофтхьабзэхэмкIэ:

1. МОК-м и Олимп Хартие лъэшэу къеклоу, тызфэкIорэ Олимпиадэм иофициальнэ зэхэщакIэ зыфэдэщтым-рэ ащ икультурэ программэрэ агъэу-нэфы зыхъукIэ Урысыем ихы ШIу-цIэ Iушъо зычIыналъэщтыгъэ щэрджэс (адыгэ) лъэпкъым итарихьэрэ икультурэрэ кыкIэлъытэгъэнхэм ехыIлэгъэ унэшъо гъэнэфагъэ пшIынэу.

2. ИщыкIэгъэшт кызызгъэпэшын Иофхэр джырэ щэрджэсхэм (адыгэхэм) ялъэпкъ, профессиональнэ искусство хэшIыкI физилэ экспертхэр, сурэтышIхэр, артистхэр кызыдыра-гъалэзэ зэшIуахынэу федеральнэ кы-лыкъухэм, Лъэпкъ Олимпийскэ Комитетым, 2014-рэ илъэсым шыIэшт Олимпийскэ зэнэкъокъухэр зэхэщэгъэнхэмкIэ комитетым, Краснодар крайм, Адыгэ Республикэм, Къэбэр-тэе-Балъкар Республикэм, Къэрэ-щэе-Щэрджэс Республикэм яхэбзэ-зехъэ структурэхэм апшъэ иплъхъа-нэу.

ШИДАА-м и Совет кышштагъэ 2010-рэ илъэсым мэзаем и 20-м кб. Налщык

Производствэмрә еджапӕмрә

КАДРЭХЭР ГЪЭХЪАЗЫРЫГЪЭНХЭМ ФЭЛАЖЪЭХ

Илӕсипшӕ зауӕкӕ уӕкӕлӕбӕжмӕ, тикӕралыгӕ ит заводшохӕмрӕ фабрикӕхӕмрӕ зӕппу ямыӕу Иоф зыщашӕшттыгӕ лӕхъаным, еджапӕхӕм кӕчӕкӕырӕ клӕлӕ ныбжыкӕабӕ техникӕсӕ гъӕсӕныгӕ зыщызӕрагӕгъотырӕ апшӕрӕ ыкӕи гурыт профессиональнӕ еджапӕхӕм ачӕхӕшттыгӕх. Ау ыкӕи гӕ лӕшӕгӕм ия 90-рӕ илӕсхӕм тызӕрыс хӕгӕгӕм зӕхъокӕи ныгӕшхӕхӕр кӕыщыхуи, промышленнӕ предприятиехӕу цыфыбӕ зыщылажӕшттыгӕхӕр кӕызтӕуцӕхӕу зырагӕжӕм, щыӕкӕлӕу тызыхӕхӕгӕм тиобществӕ еплӕыкӕ шӕхӕф фишӕу ыублагӕ. Зипшӕашӕ е зикӕлӕ гурыт еджапӕр кӕзыухыхӕрӕм лӕхъанымкӕ нах кӕекӕушт сӕнӕхӕтхӕр ны-тыхӕм кӕыхарагӕхыхӕу хуӕгӕ. Арын фае ушӕхӕгӕ фӕхуӕгӕр непӕ экономист, юрист, банк Иофышӕ зыфӕпӕшт сӕнӕхӕтхӕр зӕзыгӕгъотыгӕхӕм япчӕгӕ бӕдӕ хуыным.

Тиреспубликӕ ит предприятиехӕр техникӕсӕ гъӕсӕныгӕ дӕгӕу зилӕ ныбжыкӕ кадрӕхӕм зӕрафӕныкӕхӕр Иофыгӕшхоу щыт. Адыгӕ Республикӕм бизнесым Иӕпыӕгӕу фӕхуӕгӕнымкӕ и Ассоциацие хӕхӕрӕр предприятиехӕм япӕхӕр мы Иофыгӕом лӕшӕу егӕгӕмӕкӕых ыкӕи ар дӕгӕзыжыгӕнмкӕ хӕкӕпӕу щыӕхӕм яусӕх.

Зигугӕу кӕтшыгӕ Ассоециацием мы темӕм епхыгӕ Иофтхӕабӕ джырӕблагӕ

Мыекӕопӕ редукторышӕ заводым щызӕхищӕгӕ. Кӕлӕ гурыт еджапӕхӕм япӕхӕр зырагӕблӕгӕгӕ Иофтхӕабӕм хӕлӕжӕгӕх Мыекӕуӕпӕ икӕлӕ административе ипӕшӕу Михаил Черниченкӕр, Кубанскӕ политехникӕсӕ университетым машинӕшӕинымкӕ ифакультет идеканӕу Сергей Бережноир, Адыгӕ Республикӕм бизнесым Иӕпыӕгӕу фӕхуӕгӕнымкӕ и Ассоциацие игъӕцӕкӕкӕо директорӕу Натӕкӕо Муратӕ, муниципальнӕ образованиеу «Кӕалӕу Мыекӕуӕпӕ» иадминистрацие гъӕсӕныгӕмкӕ икомитет ипӕшӕу Любовь Дебовскаяр, ЗАО-у «Картонтарӕм» игъӕцӕкӕкӕо директорӕу Сергей Погосиныр.

Зӕлӕкӕр кӕызӕуихыгӕ ыкӕи зӕришагӕ Мыекӕопӕ редукторышӕ заводым ипӕшӕу Пшыжӕ Щамсудинӕ. Иофшӕпӕм кӕб-

лӕгӕгӕхӕм шӕуфӕс кӕызаре-хым ыуж предприятием итарихӕ ар кӕкӕлӕу кӕтегушылагӕ.

Мыекӕопӕ редукторышӕ заводым Иоф ышӕнӕу зыригӕжӕгӕр 1974-рӕ илӕсӕр ары. Советскӕ Союзыр зыщӕлӕ лӕхъаным заводым пӕтӕумкӕи редуктор мин 40 илӕсым кӕыдигӕкӕыштыгӕ. Зӕхъокӕи ныгӕм ыуж экономикӕм изытет зызӕцӕкӕом, предприятиер чыпӕлӕ кӕин иуцӕгӕгӕ. Кӕыхӕкӕи гӕ уахӕтӕ заказхӕр зӕрӕшмыӕхӕм кӕыхӕкӕу мыщ щыгӕынхӕр щадыхӕу, чырбыщ кӕыщыдагӕкӕу.

Илӕс 20 горӕкӕлӕ уӕкӕлӕбӕжмӕ, заводым редуктор лӕпкӕи 6 нах кӕыдимыгӕкӕыштыгӕмӕ, джыдӕдӕм ахӕм япчӕгӕ 300-м нагӕзыгӕ. Килограмм 25-м кӕыщегӕжӕгӕу тонн 28-рӕ зионтӕгӕу гӕ редукторышхӕхӕу предприятием кӕышыхӕрӕр непӕ отраслыбӕмӕ асагӕфӕдӕх.

Пшыжӕ Щамсудинӕ зипӕшӕ заводым ипроизводствӕ зӕрӕзӕхӕшагӕм ыкӕи ищылакӕ зӕ-

ргӕпсыгӕм зӕлӕкӕм хӕлӕжӕгӕхӕр нӕуасӕ зыфӕшыхӕм, Иофтхӕабӕр зыфӕгӕхыгӕгӕ темӕ шӕхӕлӕм нах игъӕкӕотыгӕу кӕтегушылагӕ.

— Адыгеим ипромышленнӕ предприятиехӕр инженер сӕнӕхӕт зилӕ специалист ныбжыкӕхӕм зӕрафӕныкӕхӕр Ассоциациер лӕшӕу зыгӕгӕмӕкӕырӕ Иофыгӕохӕм ащыщ. Ар зӕрӕдӕдгӕзыжыщӕт амалхӕм тягупшысӕзӕ мыщ фӕдӕ Иофтхӕабӕхӕр бӕрӕ зӕхӕтӕхӕ, — кӕыуагӕ Пшыжӕ Щамсудинӕ.

— Непӕ производствӕм пылӕхӕмрӕ гурыт еджапӕхӕм Иоф ащызышӕрӕ клӕлӕгӕаджӕхӕмрӕ тызӕгӕсӕу еджапӕр кӕзыухыщӕт клӕлӕеджакӕохӕм, ахӕм янӕ-ятӕхӕм агурыдгӕ-Ион фае зӕкӕлӕри экономист е юрист зӕрӕмыхушӕуштыхӕр. Статистикӕм кӕызӕриушыхӕтырӕмкӕ, непӕ Иофшӕпӕлӕ зыщызӕрагӕгъотырӕ бӕдӕзӕрышӕпӕр анах зыщыкӕлӕр сӕнӕхӕтхӕм ащыщых инженерхӕр, техникӕсӕ гъӕсӕныгӕ зилӕ Иофышӕхӕр, пӕсолӕшӕхӕр. Ар

гурыт еджапӕхӕм кӕчӕкӕырӕ ныбжыкӕхӕм агурыжӕуӕало сшӕиогӕу. Сицыхӕ тельӕу кӕӕсон слӕкӕышты ащ фӕдӕ гъӕсӕныгӕ зӕзыгӕгъотырӕ клӕлӕхӕр неущ Иофшӕпӕлӕ чыпӕлӕ ямыӕу кӕызӕрӕмынӕштхӕр.

Заводым ипӕшӕ игушыӕлӕгӕкӕуатӕзӕ кӕызӕриуагӕмкӕ, гурыт еджапӕхӕр кӕзыухыгӕхӕу апшӕрӕ техникӕсӕ гъӕсӕныгӕ зӕзыгӕгъотырӕ студентыбӕмӕ предприятиер аделӕ. Еджӕныр кӕаухымӕ язавод Иоф шӕшӕнӕу кӕагӕзӕжыным щыгугӕхӕзӕ, еджапӕм кӕащаратырӕм фӕшӕхӕфӕу Иофшӕпӕм стипендиехӕр аретых.

Нӕужым зӕлӕкӕм кӕыщыгушылагӕ Кубанскӕ политехникӕсӕ университетым машинӕшӕинымкӕ ифакультет идеканӕу Сергей Бережноир. Краснодар кӕиыгӕ хӕкӕлӕм политехникӕсӕ университетым итарихӕ клӕкӕу кӕыӕотагӕ. Илӕсыбӕ хуӕгӕу шӕуагӕ кӕыхызӕ Мыекӕопӕ редукторышӕ заводымрӕ еджапӕрӕ Иоф зӕрӕзӕдашӕрӕм, яфакультет ищылакӕ, ащ чӕлӕхӕным пае еджапӕр кӕзыухыхӕрӕм ушӕтынхӕу атын фаехӕм афӕгӕхыгӕу кӕгӕушылагӕ.

Джаш фӕдӕу предприятием щызӕхӕшӕгӕгӕ зӕлӕкӕм кӕыщыгушылагӕх Мыекӕопӕ кӕлӕ административе ипӕшӕу Михаил Черниченкӕр, гъӕсӕныгӕмкӕ кӕлӕ административе икомитет ипӕшӕу Любовь Дубовскаяр. Зӕлӕкӕм ыуж хӕкӕлӕхӕм редукторышӕ заводым Иоф зӕришӕрӕр зӕрагӕлӕгӕу.

ЕЛБӕШӕ Руслӕн.

Сурӕтыр Иӕшынӕ Аслӕн кӕытырихыгӕ.

Емыжӕ Бирам шӕлӕкӕо чыыг

Тилӕкӕо игенеалогическӕ таблицӕу лӕшӕгӕу пӕланӕр Иоф зыдӕсшӕлагӕм иинагӕкӕлӕ тиунӕ щысыгӕын, щызгӕфӕдӕн сымылӕкӕынӕу хуӕгӕ. Ащ сурӕт тесхи (60х90 см), кӕызгӕшӕжы, дышгӕпс зӕгӕшӕогӕ рамкӕ клӕракӕм дӕзгӕуцуи, унӕкӕоцӕ дӕпкӕым пязгӕлӕгӕ, ар тӕгӕлӕпӕлӕ, тырӕгушхӕ.

Тилӕкӕо чыыг иоригиналӕу дгӕхӕхӕзырыгӕр Лӕпкӕ республикӕ музейеу Мыекӕуӕпӕ дӕтым иӕшӕхӕтетӕу Джыгунӕ Фатимӕ фӕсшагӕти, ыгу рихыгӕу кӕысиуагӕ. Тилӕкӕо чыыг

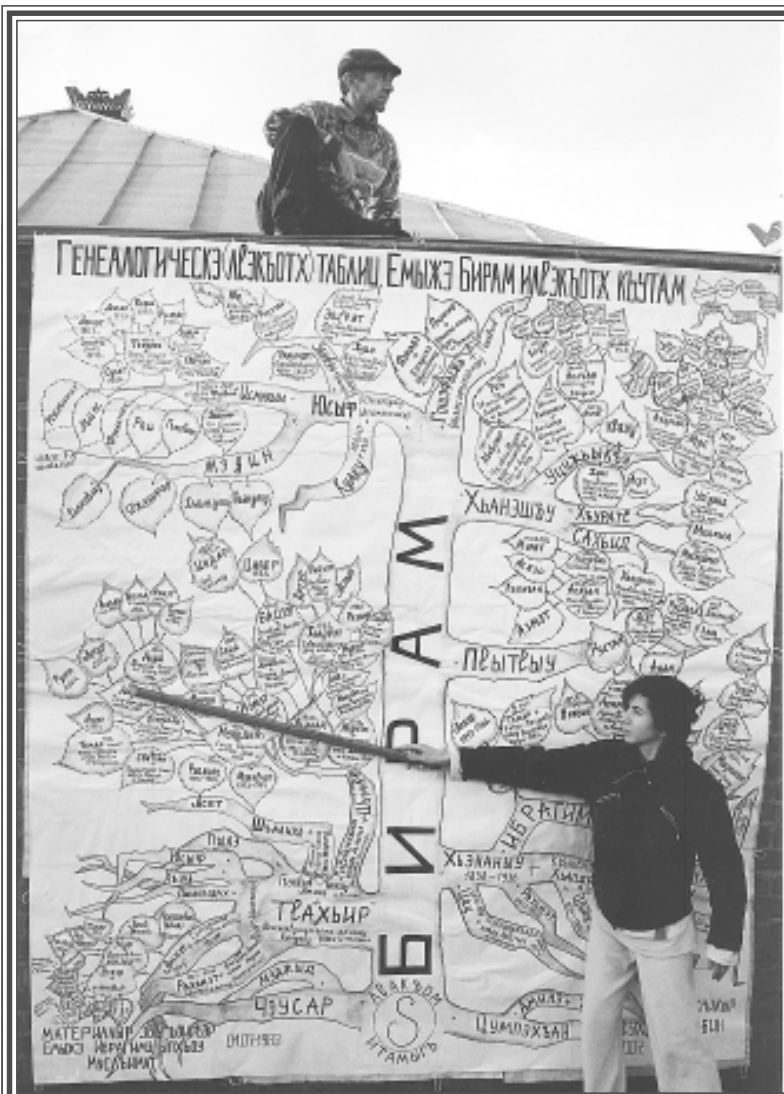
исурӕт иӕофшӕнкӕлӕ ыгӕфӕдӕнӕу ыгу кӕызӕрӕкӕыгӕми лӕшӕу сигӕгӕушылагӕ. Тиздӕгушыӕлӕгӕу икӕлӕх музейм идиректор мырӕушты кӕысиуагӕ: «Тикӕалӕхӕм, тикӕуаджӕхӕм цыф цӕрыӕохӕр, гӕшӕлӕ дахӕ кӕзыгӕшӕлагӕхӕр адӕсыгӕх, джыри адӕсых. Ахӕм афӕдӕ цыфхӕм ясурӕтхӕр, ящыӕиыгӕ гӕогу, тарихӕу апылӕхӕр музейм ищыкӕлагӕх ыкӕи тӕ ахӕр амал тызӕрӕфӕхӕу кӕтӕугӕох. Ащ фӕдӕ Иофымкӕлӕ укӕыдӕлагӕмӕ лӕшӕу гуӕпӕтцыхуштыгӕ». Лӕпкӕ музейм иӕшӕхӕтет илӕлӕу

скӕуачӕлӕ кӕызӕрихӕу фӕзгӕцӕкӕнӕу згӕугӕагӕ.

Непӕ «Адыгӕ макӕм» еджӕхӕрӕр нӕлӕсӕ фӕсшых Емыжӕ Бирам илӕкӕо чыыг игенеалогическӕ таблицӕ итеплӕ. Ар зыгӕхӕхӕзырыгӕр художникӕу Лыхуӕкӕ Альбин. Лӕшӕу ащ сыфӕраз, «тхӕауегӕпсӕу» есӕло. Хӕр зӕлӕкӕгӕхӕр Тхӕм кӕытигӕкӕлӕхӕу сельӕу.

ЕМЫЖӕ Муслӕмат.
Кӕлӕгӕдӕжӕ Иофшӕным
иветеран.

Аскӕлӕй.

Шоу угу кьихьэрэр кьыбдэрэхьу...

Цыфым икълэгъум ныбджэгъуныгъу ышлырэм нахь кьабзэ хъужьырэм. Гум ар куоу хэтлысхъэ, шъхъэм ар пытэу реубытэ! Бэри ар дахэкъэ хэти ыгу кьэклыжы. Ау, нахьыбэрэмкълэ, аныбжъ икьоу, сабыйхэр кьапыфэхэу, апэ кьиклырэ лофыгъохэр кьабэклыхэ зыхьукълэ, икълэгъум зэдырэлэгъэ ныбджэгъуныгъэр нахь макълэ мэхъу, мэкъласэ, гуфэбэныгъэу азыфагу ильыгъэри мэупабжъ. Ау зэныбджэгъухэу зишуфэс кълэкл мы нэклубгъом ишъульагъохэрэр шылэныгъэм зэшлуигъэкълэ-дыгъэхэп лъытэныгъэу мыхэм непэ зэфырялэр уахътэми нахь лъэшэу кьэнагъ.

хьаблэ дэт
г у р ы т
еджапэм
ильэсипы-
рэ кьуагъ
ыкли дэ-
гъоу ще-

адаклоу марксизм-ленинизмэм
иуниверситет кьеухы.

«Перестройкэр» кьежы, ты-
зэсэгъэ зэтэгъэпсыхъэгъэ шы-
кълэ-псэукълэр кьызыщыкьуи, пар-
тием кьыгъэнэфыштыгъэ гъогум
хэгъагур зыдэуцохым, цыфы-
бэмэ ягъогу лъагъо ашлэклэ-
дыгъ, зыгорэм шыгугъэу зызы-
плыхьы кьэхъугъ, кьэуцупа-
гъэхэри кьахэклыгъэх. Ау Хьокло
Мэрэтыкьы бэрэ зиплхьагъэп,
кьэуцоуи зымы ежагъэп — илоф-
шакълэ нахь егугъоу ригъэжъагъ,
ишлэныгъи хигъэхъагъ. Ары
ыкли ар Адыгэ Республикэм и
Сатыу-промышленнэ палатэ
идиректор игуадзэу ильэсыбэрэ
зыкълэжъагъэр. Мы палатэм
республикэ ныбжыкълэмкълэ мэ-

2003 — 2007-рэ илъэсхэм, ООО-у
«Майкопское агентство независи-
мой оценки» зыфиорэ обще-
ствэм игенеральнэ директорыгъ.
Мыхэм адаклоу ишлэныгъэ хе-
гъахъо, еджэ ыкли арбитражнэ
управляющэу банкрот хъурэ
лофшлэпхэм ащылэжъэнэу ли-
цензие кьыдехы. Хьокло Мэрэ-
тыкьы сьд фэдэ лофшлэн фэб-
гъазми лэпэлэсыныгъэшхо хэ-
лъэу зэрэзэшлуихьэрэм, гулгы-
тэ ин афырилэу кьыныгъохэм
зэралхьырыкълэрэм кьыхэкълэу,
кризисым «ыцлыщырэ» лофшлэ-
пхэм бэрэ рагъэблагъэу кьы-
хэкълэ. Ахэм афэдэ лофхэмкълэ
Чуваш Республикэм, Нижегород-
скэ хэкум, нэмыкълэхэми банкрот
ащыхъугъэ предприятиехэм ар-

Къуаджэу Къунчыкьохъаблэ
аныхъ шалыгътэрэ ллакьохэм зы-
кълэ ащыщ Хьуаглохэр. Мыщ
Хьокло унэгъуи шэнсэу. Аужы-
рэ илъэсхэм мы ллакьом иныб-
жыкълэхэм янахьыбэм Мые-
кьуапэ зыкьагъэзэгъэу шэнсэу.
Хьуаглохэр унагъуабэ мыхъухэ-
ми, сьдигъуи ахэр зы пкъэу
пытэу къуаджэм кълэпхэм, ащ
ищылэклэ-псэукълэ нахьышлу
зэрэхъуштым фэбанэхэрэм
ащыщых. Лъэпыгъэ-пкъыштыгъ,
къарыушлэх, лэжъаглох. Мы-
хэм кьахэклыгъэх тракторист
цлэрылохэри, былымэхъо пэ-
рытхэри, учетчикхэри, кьоджэ
ефэнди, бригадири, инженери,
колхоз тхьамати. Япхъухэми
кълэзэгъаджэ, врач, шлэныгъэ-
лэжъ хъугъэхэр ахэтых. Якъу-
лыкьушлэагъэкълэ полковник за-
вием нэсыгъэ нэбгыриплэу
къунчыкьохъаблэхэр инэу зэ-
рыгушхохэрэм Хьокло Хьазрэт
ыкьоу Юрэ ащыщ.

Мы мафэхэм зыныбжъ илъэс
70-рэ хъугъэ Хьокло Мэрэтыкьы
Шумафэ ыкьор 1940-рэ илъэсым
гъэтхэпэ мазэм Къунчыкьохъа-
блэ кьышыхъугъ. Ятэу Шума-
фэрэ янэу Хьаджэтрэ 1927-рэ
ильэсым яунэгъо лъапсэ рагъэ-
жъэагъ. Зэшъхъэгъусэ ныб-
жыкълэхэм яапэрэ лъэбэкъухэр
аныхъ гъэблэшхоу блэклыгъэ лъэ-
шлэгъум кьыхэфагъэм щадзын-
хэу хъугъэми, ащ зызыпырагъэ-
кьыгъэп, гугъэр зыщыкълосэрэ зэ-
манэу, мыхъамелэр зыщыосэн-
чъым сабый кьызыпамыгъэфэ-
ныр агу кьырагъэхъагъэп. Пхъуи-
тфырэ къуитлурэ зэрыс унэгъо
бэрэчэт дахэ ахэм кьыздэлэтыгъ,
ялгыфгышлэымэ ашпъэрэ гъэсэ-
ныгъэр, адрэхэм сэнэхъат хэы-
гъэхэр арагъэгъотыгъэх.

Мэрэтыкьы ныбжыкълэ дэдэу
хьызмэт лофхэмкълэ ятэ лэпылэгъу
фэхъоу регъажъэ, ащ готэу дэла-
жъэзэ кьэтэджы. Хэта тым на-
хьышлоу кьор шылакълэм фэзы-
гъэсэщтыр? Къуаджэм кьыда-
гъэуцогъэ тучаным Шумафэ зы-
тырагъахъэм, ыкьо нахьыжъэу
Мэрэтыкьы шэн-щэфаным нэлуа-
сэ фишлынэу зыдишщтыгъ. Ащ
пае кьэмынэу кьымафэм агъэ-
стышт пхъэр, былымхэм ашхышт
мэкъур ыгъэхъазырыштыгъ.
Кьоджэ ублэплэ еджаплэр Мэ-
рэтыкьы кьызеухым, Джэдэжэ-

джагъ. Дзэ къулыкьум ильэсиш-
рэ кьэти кьызэкълэжы, Мэрэ-
тыкьы еджэныр лъэшэу лъыгъэ-
кьуатэ шлоигъуагъ. Ау унагъом,
ятэ-янэхэм зэраделэн, ышпхъу-
хэр ригъэджэн, сэнэхъат гъэнэ-
фагъэ аригъэгъотын зэрэфаер зэ-
кълэм акьылу кьэхъу ыкли лофшлэ-
ным зыфегъазэ. Хэкум икълэ
шъхьалэ Мэрэтыкьы кьагло. Бэ-
рэ пэмылэу МВД-м иеджэлэ
курс кълэкл кьеухы ыкли Шэуджэн
районым ипаспортнэ отдел лоф-
шишлэнэу агъагло. Ащ кьышчы-
мыуцоу, иныбджэгъоу Мэшлэ-
кьы Аслъанэ игъусэу милицием
игурыт хъушъхъафыкьыгъэ еджа-
плэу кьалэу Саратов дэтым чла-
хъэ ыкли лейтенант звание илэу
еджаплэр кьеухы. Хьуаглом
ишлэныгъэкълэ игулыгътэклэ лоф-
зыдишлэхэрэм кьазэрэхъышрэм
кьыхэкълэу, ОБХСС-м истаршэ
оперуполномоченнэу Тэхъутэ-
мыкьое районым агъагло. Мыщ
щылажъэзэ, Центросоюзим ико-
оперативнэ торговэ институ-
тэу Москва дэтым члахъэ ыкли
ар 1972-рэ илъэсым диплом
плъыжыкълэ кьеухы.

1967-рэ илъэсым кьышгъэ-
жъагъэу пэщэ лэнаглэхэр илэу
Хьуаглом сатыу лофшлэпэ зэфэ-
шъхъафхэм ащэлажъэ. Бэрэ пэ-
мылэу Мыекьуапэ икьохъэплэ
псэуплэу «Черемушкэкълэ» за-
джэхэрэм кьышчызлуахыгъэ гъо-
мылэпхъэщэ тучанышхом пащэ
фашлы. Ишъхъэтет сэнаушгъэу
Хьуаглом хэлъыр икьу фэдиэу
мышь кьышчылэгъуагъ.

— Я 3-рэ щэкълэ объединени-
ер зычлэтыгъэ тучанышхом сыда
БАМ-кълэ зыкълэджагъэхэр? — ту-
чан лофхэм татэгущылэзэ упчлэр
кьэтэджы.

— Ащ пащэ сызыфашлым, —
кьелуатэ Мэрэтыкьы, — тилъэп-
кьэгъухэу тучаным лоф шызы-
шлэхэрэр адрэ лъэпкьхэм кьа-
бэклы сшыгъагъэх... Ары цыф-
хэр адыгэ тучанышхокълэ, «Боль-
шой Адыгский Магазин»-кълэ
мышь зыфеджагъэхэр.

Тыдэ зыщэлажы, Мэрэтыкьы
ишлэныгъэ, илэпэлэсэныгъэ зэра-
хигъэхъоштым фэбэнагъ. Кьалэ-
хэу Ростов 1967-рэ илъэсым,
Краснодар 1976-рэ илъэсым,
Киев 1985-рэ илъэсым пащэхэм
ялэпэлэсэныгъэ зыщыхагъэхъо-
рэ курсхэр кьашеухы. Ахэм

Тыныбджэгъу хьалэлэу Мэрэтыкьы!

*Псауныгъэ пытэ уилэу, шылэныгъэ гъогу дахэ утетэу
непэ илъэс 70-рэ узэрэхъурэм пае тигуапэу уимэфэкл
кьыбдэтэгъошты! Шъэогъур! Непэ тыгу кьыбдэлэу ты-
кьызкълэпфэгъушлорэр псауныгъэ дахэ уилэу илъэс 70-рэ
узэрэхъугъэ закьом паеп, уицлыфыгъи умыгъэкьуасэу, угу
икъэбзагъи члэмынэу, жьыгъо уахътэу хэти пыщы-
лым тыкълэбгъэхъопсэу тыжэ луш гукълэгъушлэу кьыт-
кълэхъухъэхэрэм урялэу бэрэ укьытхэтынэу тыпщэгъу-
гъыш ары. Шоу угу кьихьэрэр кьыбдэхъоу, хъарэу узы-
кълэхъонсырэр илэгъужьэу, уигъунсэхэм яппэсыр тхъа-
гъор кьадэхъоу уигъэшлэ гъогу бэрэ утетынэу ты-
пфэлъало.*

Уиныбджэгъухэу

Пэнэшъу Аскэр, Хьаудэко Шыхъамыз,
Мэшлэко Аслъан, Кьэзэнэ Хьамзэт.

хьэнэшхо дэдэ илагъ. Мыщ ло-
фыгошхохэр ыпэ ильыгъэх.
Апэрэмкълэ, республикэм кьыш-
шырэ товархэр зыщыпшэнхэ
щанплэ кьэбгъотын ыкли дунаим
щырялэ уасэхэм атегъэпсыхъа-
гъэу фэдэ кьабгъэтызэ ахэр
пшэнхэр ары. Ятлонэрэмкълэ,
лугъэкълэ пшлоигъо товархэр
кьызыщыбгъэлэгъоштыр
уилэнхэ фае. ТПП-р мышь фэдэ
кьэгъэлэгъони 100-м ехъумэ
ахэлэжъагъ. Ары кьэс лэклэб
кьэралыгъохэм кьарыкълэ
щэфаклохэм япчъагъэ хахъо-
штыгъ. Гушылэм пае, мы лъэ-
хъаным араб кьэралыгъохэм
(ОАЭ-м, Саудэ Аравием, Ливи-
ем), Мысырым ыкли Европэм
хэпшыкълэу шэн-щэфэн лофхэм-
кълэ тиреспубликэ нахь пэблагъэ
афэхъугъ. Мыщкълэ Хьуаглом
ишлуагъэу кьэклауагъэр макълэп.
Уахътэм кьыгъэуцурэ пшъэ-
рылхэм адакълэзэ, Мэрэтыкьы
ООО-у «Экос»-м игенеральнэ
директорэу лоф шылагъ. Нэужым,

битажнэ управляющэу агъэ-
кьуагъ.

— «Мэрэтыкьы пэщэ дэгъу,
узылгъэщэ, цыхъэ зыфьуегъэ-
шлы, кьылорэр уегъэгъэцаклэ»,
уиныбджэгъухэм ало. Сьдэу ахэм
яджэуап уеплъыра? — зыфэсэ-
гъазэ Мэрэтыкьы.

— Урысхэм мышь фэдэ хъу-
мэ «со стороны виднее» ало.
Ауштыу алыгътэмэ, ащ зыгорэ
хэлъ, — мэхъы Мэрэтыкьы.

— Мыщ фэдэ пэщэзехъэкълэ
амалыр плэ кьыбгъэхъаныр псын-
кьагъоп, ар о сьдэуштыу кьыб-
дэхъуты? — имыкълэсэ шыгъум
тлэклэ плъыжъ кьышыгъэ Мэ-
рэтыкьы сеупчлы.

— «Шу умылэгъурэ лоф-
шлэн уфемыжъ, уфежъагъэмэ,
ащ шъэфэу хэлъхэр зэкълэ зэ-
гъашлэ» сятэ кьызырэсилошты-
гъэр зыщысымыгъэгъуштыу непэ
кьызынэсыгъэми сэгъэцаклэ, —
Мэрэтыкьы плъызуу тлэклэ шэ-
сышъ, игушпысэ кьыпедзэжы,
— укълэлэ хъумэ кьыбгурылорэп,

ау уижъ кьылорэм уедэлуныр боу
насыпыгъэшху!

Адыгэ лъэпкьыр адрэ цыф-
хэм кьахэзыгъэщырэр зы шэн
хэыгъэ закъу! Ар тыдэ кьуа-
гъэми икьуаджэ, иджэныкьы
машло кьыфигъэзэжышты,
ижъхэм члалугъэгъэ пчэгъум
ыльапсэ етлысылэжышты.

Хьокло Мэрэтыкьы Налшы-
ки, Волгогради, Ростови ащы-
псэоу кьыхэкълыгъ, ау тыдэ зы-
щэли, икьуаджэ щыгъушша-
гъэп, ащ тель лофыгъохэр ежъ
ышъхъэкли зыгырихыгъэп. Кьуа-
джэм икьини, ихъари, лофыгъо
зэфэшъхъафхэу уахътэм ащ
ыпашъхъэ кьыригъэуцохэрэм
Хьуаглом зашчдызэнэу зыкли
ыгу кьихьэрэп, ылашъхъэкълэ е
имылькьукълэ ахэмылажъэу кьы-
хигъэкълэрып.

Хъулыфгыгъэм икьарыуи,
иакъыли, ишлэныгъи икьоу
ыгъэфедэзэ илэпкь фэлэжъэ-
ным фэшл ыкълэб пытэплэ гупсэф
дэтын фае. Джащ фэдэ пытаплэу
Мэрэтыкьы илэр зыгъэпсышъу-
гъэр ишъхъэгъусэу Кушъу Чэ-
тибэ ыпхъу Светлан ары. Свет-
ланэ тыр зыщалыгътэу, ныр зы-
щэгъэлэплэу, лъэпкь намысыр
зыщалэжырэ адыгэ унэгъо дахэ
кьыхъухъагъ. Ары ыкли шъхъэ-
гъусэ зэфэхъугъэ ныбжыкълэ-
тлэмэ зэгурылоныгъэ дахэ зэ-
рылэ унэгъо бэрэчэт зыкълэлэ-
жыгъэр. Мыхэм шъэуитлу кьа-
фэхъугъ, аплугъ, рагъэджагъ.
Тлэми Мыекьопэ технологиче-
скэ университетыр кьаухыгъ.
Игъом кьащагъ. Акъо нахьы-
жъэу Муратэ ишъхъэгъусэ
Борсэ Азмэт ыпхъоу Мари-
нэ юрист, исэнэхъаткълэ лоф
ешлэ. Муратэ ГУП-у «Перво-
майскэ лесхозым» идиректор.
Муратэрэ Маринэрэ яклалэу
Темрыкьы АГУ-м июридическэ
факультет шеджэ. Апхъоу Фаридэ
я 7-рэ классым ис, дэгъоу еджэ.
Акъо нахьыкълэу Мурадини Мые-
кьопэ технологическэ универ-
ситетыр, нэужым юридическэ
университетыр кьыухыгъэх,
ишлэныгъэхэм аспирантурэм
щахэгъахъо. Мурадинэ ишъхъэ-
гъусэ Тэхъутэмыкьуае щыщ.
Хьокло Мыхъутарэ ыпхъу Зарем
ары. Ащ ашпъэрэ гъэсэныгъэ зэ-
ригъэгъотыгъ, экономистэу лоф
ешлэ. Мурадинэрэ Заремэрэ зы
кьорэ зы пхъурэ зэдаплух. Джа-
неттэ университетым шеджэ, я
4-рэ курсым ис. Ислъам я 3-рэ
классым нэсыгъ. Якъорылф
пкъылухэр аныхъ еджэкълэ дэгъу-
хэм зэралышхэм янэжъ-ятэжъ-
хэр инэу рэгущохъ.

Мэрэтыкьы иныбджэгъухэм
«Сыда Мэрэтыкьы ишэн-зе-
кьуакълэхэм аныхъ шьугу ыштэу
ахэшьульагъорэр?» тлуи ты-
зэупчлым зэкълэми кьыкьагъэ-
тхъэу кьауагъ ар зэхэшэкълэ
дэгъоу зэрэщытыр. Мыхэм аде-
мыгъэштэн плъэкьыштытэп. Зэ-
ныбджэгъухэм яшъхъэгъусэ
хэр зы ным кьылыфгыгъэхэм фэ-
дэу зэдэлэжых, зэлэжлох, яклэ-
лэхэр зэхэхъэх, шлу зэрэлэгъух,
япхъорэлф-кьорылфхэр зэрэ-
мылэгъухэмэ зэфэхъышхы, непэ
пчъагъэрэ телефонкълэ зэфытеох.
Джащ фэдэ унагъохэр ары лъэп-
кьыр зыгъэпытэрэр, республи-
кэр зэрыгушхорэр.

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

Сурэтым итыр: Хьокло Мэрэ-
тыкьы.

ЛЪЭГЪО НЭФ

Литературэм илосфыгьохэр

Шыэныгэмрэ литературэм-
рэ зэпэблагъэх, зэкIэрытых.
Ахэм язэпхыныгъэ-зэфыщы-
тыкIэ сиIэубытыпIэу сэтхэ.

Шыфыр пэпчэ, лъэпкэ пэпчэ, ищыIakIэ зэпыщытэу бэ кы-
хафэрэр. Зыр ищылэныгъэкIэ
ештэ, адрэм пэуцужы. Ыштат-
гэр ыгъэбайзэ лъегъэкIуатэ,
ымыштэрэм ебэнэу реггажэ.
Ежэ цыфыым зыпуцуужыныр
ылъ хэлгыш ары. Лъэпкэ
пэпчэ шэн-зекIokIэ шъхаф
хэлъ. Къэзыгужуэхэрэ дунаим,
лъэпкэ лъэжыгъэ хабзэм, чы-
плэу зырысым, уахътэм, ежэ
цыфыым изэхэлъы, изэхашъ
— ар залъытыгъэр бэдэ. Узы-
пэмыуцужэу, узэмынэкъо-
къужэу, хъурэм узэгъэу ду-
наим утетыкIэ зи бгъэхъэ-
шъуштэп. Шыфыр шыIэмэ,
иIokIэ-шыIэхэмкIэ, ишэн-
хабзэхэмкIэ дэхагъэм зыфе-
къудыи. ШыIэкIэ дахэр цыф
тэрэзымкIэ шапхъэ мэху. Дэ-
хагъэм зыфыкъэудыиэрэм Iоф
ришэн ылъэкIынуэ, иIоф
ыгъэдахэмэ лыкIуатэзэ ры-
щылэн ылъэкIынуэ, фэIазэ
хуэз шътху кыырихынуэ,
ышхъэ зырилъытэжыи,
цыфхэм зэрагъэлыпIэн икIун
къелэжы. Зыхахорэр — мэ-
багъэ. Гъунэ зымыIэр — Iоф-
шэн.

Игъом шпӀэрэр кыпшхьа-
пэ, уегъгушлӀ, насып кыпфе-
хы. ШыӀкӀӀ дахэр усӀ дахӀм
фӀд. Цыф пӀпӀч ежӀ зыфигъ-
шӀошӀжыӀрэм фӀдиз lӀkӀӀ, ау
зыфӀсӀгъӀшгуашӀ пӀоу кыо-
мыпӀсыгъӀэр, узынӀмысыгъӀэр
кыабылӀу ябгъшӀтӀнӀу уежъ-
нӀ дӀхыащӀн уежӀулӀ. Кы-
уапӀсыщӀтн уемыжӀу уиӀоф
кӀӀбгъӀкӀымӀ, хӀбгъахъозӀ
улыкӀуатӀмӀ, уиӀфӀшгуашӀэр
ежӀ-ежыӀрӀу кыдымагъӀо. Зы-
гӀӀӀӀбгъӀонӀу зыдӀмагъӀыхы-
хымӀ нахышӀу. ШӀушӀагъуу
пӀӀӀщӀтн ушхъамысымӀ,
ежыӀрӀ кыӀогъжыӀ. Ащ гуапӀу
хӀпхыӀрӀм нахъ тхыгъӀо ху-
жыӀрӀп. Цыфым игуапи
игуауи къзытхыхьӀэрр,
лыпӀльӀэрр литературӀр
ары. ДӀгъуми дӀими шы-
фыгум игпӀыханышӀ, шӀуа-
гъуу хӀлыр кыыхыӀзӀ э-
пкыӀрызыхыӀрр тхакӀор ары.
ДӀхагъӀм фӀбанӀ шӀошӀыӀзӀ
псыӀӀагъӀм дигъӀӀу, хабзӀу

хэлхыр чһинзу, гьогу пхэндж
техьэрэм зызериуээнкы-
жыштым елэлэлэскыызэ дэ-
псээрэр тхаклор ары. Зы
гущылэкӀэ адыгэ лъапкым
кыӀуагъ: «Зылыпльэжъ!
Шъхафитэу, гуфитэу, цыф
фэдэу дунайм тет, ау ушы-
мыкӀ. Шыкылым — кы-
кӀэхъ». Пшъхъ бгъзльа-
пӀэмэ — уцӀыф. Цыфым
аныхъ лъаӀну зерихьэрэр —
кӀэзбагъ, дэхагъ, намыс,
лыгъэ. Мыхэм афэлэжьэрэ
цыфыр шъхафитэу мӀпсэу.
Ушъхафитэу пльыгъу, цыфым
кылӀэжьыгъэр кьӀптыгъоу,
аш фэдэ ухьугъэу пльытэу
угоуцокӀэ, ар лӀэжьыгъэ пфӀхьу-
шта? УгукӀэ урхъагышта, узы-
фӀэрэзжышта, уигугъэ сьд
фэдэу лъыколтэшта? Цыфым
ежъ-ежырэу нахътэ е бжы
зытырелъхъажы. Цыфыр
шъхафит зышӀырэр Ио-
фыр ары. Шъхафитэу ун-
сэуныр Иофышху, гӀэшӀэрэ
Иоф. Литературэр рензу цы-
фыкӀэм фӀэзжы, ар тепхым
плӀэкӀыштӀеп, шыӀӀэныгъэм
кӀуачӀэ кьезыгъу лъызыгъӀуа-
гӀэрэр ары. ШӀугъэмрэ дӀха-
гъэмрэ якушъэ шыхъыэрэ
неушырэ цыфыр шъхафит
хъуным литературэр шӀэгугъы.

**Оредыр, усэр, суртыр
шъхьафитэу, еж-ежырэу
мэпсэх. Шылаклом игуззахш
кьагьэлъагьорэр. Шылэныгьэм
сурэт теппшыкымэ ащ уехь-
жыгьтэ фэдэу мэхьу. Тхаклом,
сурэтышлэм, оредусым аш
нахь куоу члэлабэххэзэ, шылаклом
ыбгьу кьамыгьэлъагьоу зыфэ-
ныкьоу, зыклэхьопсэу, зыклэ-
мышхэрэм гуклэ цыфыр нагэ-
сы. Арэуштыр шымытымэ,
лофэу зыпылгьхэм осэхшо илэп,
пыутыр гьэлъэлпэгъуай. Непэ
птыгьгэм неущ уасэ имылэ-
штымэ, тхьапша ыуасэр тхы-
гьгэм?**

Льэпкъ зэфэшхьафхэм
язэфышытыклэ уфэсакъызэ
удзэкломэ, гуапэ хоэгъуатэ.
Уахьтэр зэкӀмэ кьатекӀозэ,
зэфышытыклэхэр зӀблэхьухь-
ми, гъунэ зимылэ шыӀп. Гъун-
гъур сыд фэдэклэ бгъотыми,
хэти иунэгъо-унашье зэфэдэп.
Зылпыхьы, уыхьэт дунaim,

упчлэхэм яджэуап хэбгьотэщг. Къанджырэ къолжьырэ, баджэрэ мышгэрэ зы мзэ шпэ-сэухэми, зы набгьо, кы зы бы зэдашлрпэрп, мзэми кьыххэзэрфыхэрэп. Литературэм игъунджэ икьу фэдизэу тетпэ а логьгьом. Ныбжьыклэр гущысэклэ шьхыф илэу, лъэпкъым игъунджэ зырилтэгъожьызэ тпумэ, хэтырэ лъэпкъи иплун шуагъэ хэлъэу пшын плэкъышп. Лъэпкъ лажьыггэр ныбжьыклэм игъомыл. Лъэпкъ клэным фэбгъунджэу, лъэпкъ гугурэ игъуаджэу, еджэным фэдэгү ныбжьыклэм игъогү ергъотыжь.

НахыжьыкмкӀ егъэлы-
егъашэр нэлат, ныбжьы-
клэмкӀ армэугъэр губгъэн.
ЩӀагъэмрӀ укытэмрӀ
зыщымыщыкӀагъэм на-
хыжьхэм кыззэдгъауа-
хзз, армэугъэр ныбжьы-
клэхэм алӀгу тшыгъ. Зы-
мы ищыӀынгъэ фӀблӀэжы-
штӀп, шхъадж инасып,
щыӀакӀау иӀшттыр ежь-ежьы-
рӀу зрегъззафӀ. Тиныбжьы-
клэхэм ягъугъ игъом кӀаӀхэм,
яухахтӀ пкӀӀӀнчӀу ӀӀнӀкӀ
амышым, гъогупӀр ягъӀлӀз-
гъушӀум, ӀофшыӀум кӀэба-
рышӀу кӀӀлырахыз кӀят-
жьышт. Арыба тӀуси тӀгупшы-
си кӀэзыгъбаизз лъызыгъ-
кӀотӀштхӀр.

Цыфыр насыпышло зэху-
лэрэр унэ дахэ ышлэу, шы-
гынышлу зышилэу, шхы-
ныгбо лэшлур ыгыотыхэу,
машинэ псынклэм итгысхэмэ
арэп. Къэклухэба нэмыкл хэ-
гъэгүхэри, зэггэлэггүх нэ-
мыкл шылакэхэри, ащи насы-
пышхо хэлэп. Зэклэри зылэ
илэу, ыльэггүрэм, къыклухэ-
рэм, иггэпсыклэ уасэ фэзы-
шгырэр ежы цыфыр ары.
Зыггэлэггөнэм дицхыырэр хэ-
уо. Пшлэрэ пэпчх уасэ илэу,
клуачлэ хэлэу шылэныггэр
зыпфэггэпсыклэ уеггэразэ.
**Шылэныггэм цыф пэпчх
пшэрэылт шыри!**

Пшьэрыльыр гугъэ-гухэлъхэм япхыгъ. Уиоф дэгъоу бгъэцаклэми гуахэо хэмьгъуатэуи кыхэкълэ. «Сыд пая? Хэт пая?» зыфилорэ

уңчүзү кыятджырым икыю джуауапзу ептыжыын плъэклыштыр — «Сэщ пай!» **Аш кыкылырэн о зи шү умылзгъоу**, е «Модрэм пае сышчы!» оломи зыогъэпцлэжы. О ушымылэмэ уилофи шыпэл, оры ар зыгъэцаклэрэр. Ада лофыр орымз зыгъэцаклэрэр орыба кыкыкылыжы-рэр зыер. Зэрэбошчыштыр, зыфэбошчыштыр е пшлагъэм кыкыкылыгъэм итхаматар оры. лошлэнэу орэхъу, псауныгъэм ехыллагъэу шлы, сыд фэдэрэ лофу зыфэшлэжыкырым кыбгот цыфым, кыпппэблэгъэ цыфым о уимызакыо гуахъо хигъуатэу, псынклагъэ кыыхихэу, раз пфашлымэ, джашыгъум уидунай пкленчъеп, уиышлэныгъэ лугъо онджэкым ибыыкылыгъэп. Цыфым игуззахашлэ кызэтеуцорэп. **Къэуцурэм ипс мзушлоркыс. Псыхыр мычъжыным орыжытыпс мэху. Зилоф лыс-зыгъэкылатэрэм гъогу егъоты.** Цыфыр лошлэнэм зэрэ-зериштыр литературэм илофыгъошхохэм ашыц. лошлэнэм бзэпс псынклэ епты-нымклэ ежэ цыфыр зыдэлэ-жыжы, бзэпсым ордэу кы-лорэр кызыкылыхидызгъэм тхаклор лъэплъэ.

Сыда тшІэн фаер тиныб-
жыкІэ мыкІудыным пае?
Хэта зилажьэр непэрэ ныб-
жыкІэм имыдэІон?

Непэрэ имэдэ хонь кытфыхыгээр дгээшлагомэ, дгээмысэмэ, дгээхыемэ, дэхьашхэны тшызи тытегуушылэ. Тинепэ зыхэлъыр зэрэтыгьуасэр ашыгьум кыдгурэлуа шьулуа? «Жьым ибызхпхэ — кIэм иджан». Тэрыба тауж кыкIыгьэхэм шысэтехыпIу яIэр. Тэ тшIэрэ Iофым — орэунэгьо Iоф, орэхэбээ Iоф — хашэ ныбжьыкIэр зымышIыгьээр хэта? Хэта ныбжьыкIэм иIоф нахь кьин зэрэхуштым тешыныхыи зэкIэ Iофыр ежэ зыпшгэ дэзылхьагьээр? Уахьтэу збл-лэхуштым тышшыныи, зитэмэчIэгь ныбжьыкIэр зышии, псынIагьэм кыффызышагьээр

тэры. Хьурэм игүпчэ, нахы-
жым илэуж итэу, хэт зэпы-
тынэу шытыр ныбжыклар ары.
Сыда тиныбжыккэ уахьтэм
зыктышодгъэбылырэр,
лофым пэлэпчэ зыкэтшырэр?
Непэ етщэжыгъэ ныбжыклэм
хьурэр зыгурымыоккэ, неущ
хьакь-мэкъэу зыпашьхьэ кы-
уцожьштыр тэры. Тиныбжы-
ккэ хэм афэсакъыэ шыгэ-
ныгьэр агурызыгъэлоштыр усэ
дэгьүклэ, тхыгъэ губызгъэккэ
литературэр ары. «Узатэрэр —
кыютэжы». Тышхьамысэу
тиныбжыккэ лофккэ, гупшы-
сэккэ, гугъэккэ тежьугъат.
**«Хаплъхьэрэр — хэпхы-
жышлп».** Хэмылхьэмэ гугъэ
шылп.

Гүгээрэ гүшшисэрэ уйлэмэ, укладыштэп, зыгорэм уеклү зэпытышт. Узэклүрэр кызы-дэбгэхуэзэ улыкылуатэмэ, аш нахь тхягабоу сыда цыфым ыгыотыштыр?! Непэ тлэгүрэм тыщэгүшлүкы, тиумэхуэу кыхэкы. **Непэ тыгъуасэм кыхэкыг.** Тильэпкы итыгъуасэ зэбгээшлэн икюн шлэныгэ хэлэ. Бээр, **та-рихьыр, шэн-хабээр, Юрылуатэр...** Тилорылуатэ кыхэхыгээ пшысэхэм, лыхужэхуэ нарт эпосым хэтхэм, гүшшисэ чжыэу ахэм узыфащэрэм тыхэкышшэ, неушырэ пшысэу (нэфанлу) кэхуэрэм тыхахэ (интернетыр, телевидениер). Ащ шлуагэу, псынклагэу кыт-фихыхуэрэм гүшшиситлү, ллэшлэгъуитлү, нахь тэрээу кьапломэ, ллэшлэгхуэр зэрап-ых. Пшысэм цыф льяспэр кышшежэ. Ар, шлэгъошлэлэр, ллэкмылхымы ишлэлагэ имы-кыоу зыгорэ членэ. Тыкээзыу-цухуэрэ дунаим ишлэгъошл-плэхэр шлэныгэм ылэдаккы кычлэтэхы. Цыфлэпкыым ыгамэ зклэшэ. Льяпкыым илэ-жыгэ хырыхыхэ самэу зэт-ель. Титыгъуасэрэ тинеушырэ яджэуапынхуэ тинепэрэ ныбжыклэхэм тяджэ, тяджэ.

ЩЭШЭ Шамсэт.
Филологие
шІэныгъэхэмкІэ доктор,
профессор.

Гъэзетеджэхэм ятворчествэ щыш

ГУХЭКИ БЛЭКИЫГЪ

**БлэкЫгъэ хьазабэу уипсычІэ кьищрэм
Хьишьэу пылъыгъэр тхыльэу оІуатэ.**

Ау синэплэзгыи жьыбгэу зызэблеху,
Нэр къэдынгэу чыпэ еуц.
Гушугагуй, чэфыгуй осэпсэу слэкэкли,
Слэзгыгэм гээрэ гур къегэуцу.

Тилъэкъ Іушэу, лъэкъ насыпынчър,
ЧыпІуу зрысыгър сэркІа джэнэт.
СыкъашІэкъыгъу хэкуж чыпІэхэм,
Лыпе зманыр сэ къысфалуат.

Нэпкэ зэндабзэу сэ сызытетым,
Сеплбыхымэ псыхьор лъынтфэу сэльэгъу,
Мыжьоклэ жьгъэу ыгъунэ Iульхэр,
Нэпсыклэ лъэкIыгъэу сыгукIэ кыысщэхъу.

НапIэр кьэсIэтэу тыдэ сыпIагъэм,
Лыпс лъужжэр кьушъхьэм кыхыхыш.
Урыс пачыхьэм лыгъэу кьыдзыгъэм,
Джэхьнэм гъогур сэкIэ тфыхехы.

Хышлүцлэ йушъом узым тыщишхэу,
Тыркужъ кьухьэхэм бэрэ тяжагъ.
Тигугъэ йэнкълэу, пццкълэ таыгъэу,
Чэщ шлүнкл мзаэхэм бэрэ тишхыгъ.

**ПчыкIэр кьэджэгумэ, шыблэр кьэгьуагьоу,
Кьухэр кIэзэзымэ, пчягьэу зэхээу,
Хышхор гүмэкIымэ, нэу кьытлыбанэу,
Тхьапша тильэкьэу хычIэр зиүнэр?!**

Блэкыгъэ лъэхъаным къымыгъэззжъу
Къэнэгъэ лъэкхъэр чыг лъапсэу шэрэ!
Ижъот макъэ хъары кытфихъу,
Чэфышхо кIуапIэу Къурджыпс шэрэт!
Гъобэкъуай.

Гушшэсэ онтэгьүхэр ошъошцэ шлүцлэу
 Пцэшүамэр кьапихуу гум кьытегьуальхьэх.
 ГүхэкI блэкIыгьэр кьысэхьыльэкIлэу,
 Ерэгьэ дэдүу псальэр хэсэх.

**Сильэгъо зэжъоу псылущом еклурэм,
Слапэ ылыгъэу уаджэ сыкъещэ.
Пчэдыж пшагъоу уашхъаг о итым,
Къысфэсакъыпэу нэу Iэ къысшефэ.**

**Пшагьор пхырахэу тыгьэнэбзыйхэм,
Сашгьагь шыпкьэр зэлагьэшлэты.
Пхьэшгэбэ чьыгхэу ныкьокьэущхэм,
Ахэс бзыгхэм пчэдыжьыр зэгуахы.**

Хышхо шхьонтIабзэу, нитIур мышхэкIэу,
Гур кьыдэкIыгъэу чэфым зэльештэ.
Апэрэ шIулэгъур пшъаштэм зэригъашIоу,
Пчэдыжъ къежъэгъум сабыеу сэгъашIо.

**КъижьукIэрэ тхурбэхэр шхьацыфзу блэхы,
Уеохымэ зыпIэтызэ зыблеогъэхы.**

ЛЪЭГЪО НЭФ

Унэр рэхъатыгъ. Ошлэ-дэмышлэу Чабэ ыгу къэмакь, ышхъхэ къэунази, плэу зыхэлъыр къечэрэгъоклэу ригъэжъагъ. Зы хьылъэ горэм ыпкъ зэлыуытэу кытеуи, темэхыкыгъ... Кызыдэое-жым, жы фэмыгытыжъэу, зымыгъэлэсэжышъоу бэрэ шылъыгъ. Гъэшлэгъонэу зыми макъэ ригъэлугъэп, къехуэлэрэм ыгучлэ рихыгъэу, дунайм изакъоу кытенагъэу кытышхыгъ. Тлэкъу тешлагъэу шагум кыдэлукъырэ макъэхэр дэгоу огъу-огъоу ытхаклэм кылуагъэх. Инысэ илэо-лэо макъэ адрэ унэм кычлэлукыгъ. Пчээр кылуахыгъ, ыкьо ымэкъэ чэф кылугъ:

— Нан, Къадыр чэщмэ агурэ чэщыр къэсыгъ. Сыдэу плора?

Инысэ кызырэгумэкълэ-гъэм Чабэ кыгъэтхытхыгъ, Юныси ичэф нахь класагъэу къэупчлагъ:

— Адэ зи къаплорэпи, нан? Джыри къэсыгъэба?

— Ик! Хэчыгъээн фэе, — инысэ игумэк! джыри Чабэ зэхишлагъ.

Къадыр чэщищымэ агурэ чэщым ыпсэ ытыштэу джыри пшэщэжъыеу шысызэ Чабэ пкълыхаплэу ылъэгъугъагъ. Ащ пае Къадыр чэщыр кызырэгъэу ыкьо кыдэ-сэмэркъэузэ къеупчлы.

Нысэр кызырэлыхагъэр Чабэ кышлагъ. Илэс пчъагъэм нэмэ амылэгъужы хъу-мэ, сакъыныгъэм уесэ. Ау джыдэдэм изэхашлэ зиушъом-бгъугъэу хуэрэр зэк!э ылъэгъурэм фэдагъ.

Юфшлэным пхъашэ ышлэгъэ лэгушъомк!э нысэр фэ-сакъыпэзэ ышхъашъо кыте-лэбагъ.

... Хъадэгъу чыем зэрэхэ-тэу инысэрэ пшэщэжъые нахыжымыр унэм етлэф гулэк!э кызырарэфэрэр Чабэ ышлэгъыгъ...

Ыпкъышъол зэрэпсаоу, зы уз ымыгъэгумэк!эу, ау ынэхэм амылэгъужы Чабэ илэс пшылкълэу кыхыгъ. Аужырэ илэсиблым ылъэкъуит!у амылэгъужы хъуи, плэм кыхэнагъэу хэлъыгъ. Ишхъэгъусэ япон заом зы-щэфэхым илэс тлэкъырэ бгъурэм итыгъ: клэлибгъурэ зы пшъаштэрэ кылыгъэхэ-гъагъ. Гъаблэм сабыит!ур шлуиыи, нэбгыриблыр иамал кызырэхъэу ыплугъ. Ау ик!а-лэмэ анахь класэу, угу илыр кышлэу, бзылфыгъэм фэдэу гулэгъушылэу Юныс ары илагъэр. Ащ инасыпчъагъэ ыгъаеэз ынит!у амылэгъужы хъугъэ...

Чабэ зыгорэ кызырэкълуа-лэрэр зэхишлагъ, ынат!э лэ чылэхэмк!э кыте-лэбагъ. Ыкьо кышлэгъыгъ. Ау гъэ-шлэгъоныр, ыпашхъэ итым щыгъынэу щыгъым фыри-гъунэу ылъэгъуштыгъ. «Сы-да ар? Ллэгъэхэмэ шлэ?» Хъау, джыри ыпсэ ытыгъэп. Ар

ышлэныр кьин кызырэгъы-хъуштыр ешлэ.

Пцашлэм фэдэу онтэгъоу ыпкъышъол плэм хэзыуллэ-рэр кызырэрэблагъэрэр Чабэ кышлагъ, ау апэрэм фэдэу кык!эштагъэп.

... Хъахуэрэтэ Шыхъанчэ-рые игъусэу чылэм апэ итэу хэбзак!эр зыгъэуцугъэмэ ыкьо ащыштыгъ. Ау «тыдэ укыик!и лажъ?» а!о. Щэ мыгъоу ригъэкълэгъэм Сыбыр хъапсыр кык!элъыкылауагъ... ащ ыуж дунэе заор... хэгъэ-гу зэхэкъутагъэм игъэуцужыи... Илэс тлэкъырэ плы-рэ ыкьо ежагъ Чабэ. Илэ-фыгъэмэ сыд кызырауи афэгъэдэлуагъэп, унэ нэкълэм изакъоу исэу и Юныс фэлпы-рэу шылагъ. Чэщмычъые пчъагъэу пэк!экълэгъэр щигъэ-гъушшэжъэу кыфэк!ожыгъ ик!элэ дэхэшко. Ау бэрэ зэ-

чыли ащыхуэрэ-ащышлэрэр зэхешлэ, ау сабыи цык!оу ыл зыфэузырэм ек!оллэлэ кы-фигъотырэп. «Я Алахъ, мы цык!ур узым лэк!эх! Мы-хъунэу сшлагъи, с!уагъи апае зэрэфэушъаушэу сэ сыгъэп-щын, си Алахъ, ау пшэщэ-жыем темыгъаф».

Ыгу ыфызэу, кыхыгъэку-улэу, плэм зыкыридзыхы-жыным нэсэу, ык!оц! псыжы-рак!агъэм фэдэу ристык!эу Чабэ зыриутэкълэжъэу ригъэ-жъагъ. Цыфэу кычэзллагъи, кынынэсыгъи, зыубытыгъи апыллыгъэп. Зы нэбгыр ыгу зылыхъуштыгъэр: инысэ клэсэу кызыдишэгъэ пшэ-шэжъыер ары. Унэм кыри-мыгъахъэу клэмэфэ чыылэм шагум зэрэдигъэсыштыгъэр, кэтэдджымэ, бэщымк!э рю-к!ыхъэу, лъаплэу ос чыылэм зэрэхигъэлъадэщтыгъэр, унэ

нэу ышхъашъо телаб. Умы-щын.

Инысэ ынэгъу фыжъ зэлү-хыгъэ кыблэгъагъ, нэку-нэпс хъугъэ нэ нэгъуит!ур хъалэ-лэу кылулплагъ, ышхъэ кыте-лэбагъ. Чабэ ытамэ мыжъо хылыгъэ тезыжыгъ плонэу жышхо кышцагъ. Нысэр кык!эштагъэу кызы-зэплэкълым, ыгъэлэсэу Бам-бэт кылуагъ:

— Зи хъугъэп, Сисас. Уи-шлэн пшлэгъахэ, джы кло, са-быймэ ахэхажъ.

...Пшэгъо нэгъыфым Чабэ кыуцухъагъэу, ыгу псын-к!абзэ кэхъугъ. Дунай быр-сырым зыпциухъумэу ик!элэ анахыжъэу Албэч ыпашхъэ кыиуцагъ, ау янэ къек!олла-гъэп.

— А сик!элэ дах, игъонэ-мыс гушэ ори ухъугъ. Заом

Мы дунайр зыщигъэгъу-пшэнышъ, изэхаш!и кызы-тыригъэуцоннышъ, зэ ынэ кыпэшлэфэгъэгъэ адрэ дунай нэфым зигъэзэжымы нахы-бэ фэягъэп. Ос къэсыгъак!эм фэдэу, пшэс фыжыым хэ-шык!ыгъэ гъогум игъунапкъэ лут, ау ащ ымыгъак!оу кы-зэк!икъудыежъэу джыри зы нэбгырэ мы дунаим кышце-нэ. Сыхъат пчъагъэрэ зызэбэ-ныжыым, ежъ-ежыырэу кло-члэгъу зэрэзыфэмыхъужы-щтыр кыгурылуи, унэм исыр гулэ кылыгъыхоу ежагъ. Ыкьохэр зэготэу унэпчэлум лутых, бзылфыгъэхэр ежъ зэрылэ унэм кыпытым исых. Ау Бамбэт нэмык! лэпылэгъу кыфэхъун ахэтэп.

Ефэндэу къащагъэр зэ-пымыоу ясин къеджэ, ау Чабэ зы чыплэ имыкощык!ыгъа-хъу щыт. Юныс унэм кыри-щи Бамбэт мэкъэ гъэщхы-гъэк!э рилуагъ:

— Мыр тенэжыгъ. Кьинэу ышэчырэм гъунэ илэп, лэпылэгъу ищык!агъ.

— Сыда тиамалыр?

— Тыдэ шыла Болэт? Сыда мыщ зыкышчымытыр? Янэ илоф зытетыр ышлэрэба?

Юныс ышхъэ риуфэхыгъ. Ышнахыжъ ишагу кызы-фидэмыхъэрэр ыгушээфэу мак!эу кыуцэлыгъ:

— Къэбар мылу шылэп. Чылэм шыхуэрэр ышлэн с!уагъэ.

— Акъыл зымылэм зыдэ-мыш! Джыдэдэм къагъаш.

Чабэ икьин ык!эм зэрэ-фак!орэр кышлагъэу ыгу кылэсагъ.

Юныс унашхъэр ыгъэцэ-клэжызызэ ошхышхо къежыи Чабэ зэгорэм инысэ нахыжъ дэжъ шылэнэу хъугъагъэ. Ем улумык!агъэу шлур пшлэгътэп. Мафэрэ нысэр кылымы-хъэу, пчыхъэм Болэт кызы-к!ожык!э шхын кыфыч!ы-ригъахыштыгъ. Чабэ ык!ы-шъоц кэтэджеу зиут!ылу-гъыкы ич!эгъч!элхэр зэрэфы-зэблихъуштыгъэр ыгу кы-зэк!ыжыым. Ыужыпкъэм Бо-лэт дэмысэу инысэ кухъере-ным кыригъэт!ысхыи Юныс дэжъ кышэжыыгъагъ.

— Мы ныом мэу кы-пыурэр джащ нахыбэрэ сфэ-щэчыжыштыгъ, уни л!апл!и кыпфигъэнэжыгъэп, — ылуи къаритыжыгъ.

Ишгуз ышлагъэр шлоук!ы-тагъоу Болэт ышнахык!э дэжъ кыдэхъабыштыгъэп.

Ыкьо къагъэси Чабэ ыдэжъ кырашагъ. Ыгу зэрэфэмы-шлур кыхэшэу, ынэхэр ри-мыгъэплэхъу Бамбэт кы-луагъ:

— Мыщ хъадэгъур кы-штагъ, ау ыпсэ ытын ылъэ-к!ырэп, зыфэгъази «укъысфэ-разэмэ сыпфэраз» луи шэ с!у. Болэт кыралуагъэр ыгъэ-цэк!агъ. Сыхъат темы-шлагъэу Чабэ ыпсэ ытыгъ.

ШХЪЭЛЭХЪО Марин

Чабэ цаужырэ маф

Ютэжъ

дэтхээнхэу хъугъэп, илэзсий нахь темышлагъэу шгуз кы-ши сабыи хэр къафэхъугъэх. Юныс Юфшлэн мыухыжыым хэтыгъ, янэ нахь пэлэпчэ хъугъэ. Пхъорэлфхэр ыпсэ хэтлагъэхэу Чабэ шлу ылъэ-гъуштыгъэх, ау инысэ ыкьо зэрэтырихыгъэр фигъэгъун ылъэк!ыгъэп.

Лыузэу ыпкъышъол ры-чъагъэм Чабэ кыдыгъэоягъ. Кьинэу инысэ ригъэщэчыгъэр зэхишлэу, шыным зэлыуы-тыгъэм фэдэу ыпкъ зэлыу-зыгъ, ау псынклэу кыт!у-пшыгъ: нысэ гулэгъушылэм зы мафи ыгу къебгъагъэп.

Чабэ иакъыл кызыэк!о-жыым, унэм цыфыбэ зэритыр кышлагъ. «Ллэгъахэу къа-щэхъун фэе? Адэ сыд пай зыми ымыгъаера?» Шэны зэрэфэхъугъэу, гулэ лыхыоу ригъэжъагъ. Хъау, мы кызы-лук!агъэхэр ежъ нахъэу зы-гъэгумэк!ыхэрэ шы: пшэ-шэжъые нахык!эу мзихым ихъэгъэ кьодыем ышхъагъ зэк!эри ит. Плэыр-стырым зэлыуытыгъэу сабыи цы-к!ур машлэм есты.

— Жыгъом зыгорэ зыде-хыжыи, сабыи кышхъугъахэр игъонэмыс хъупэна? — гъу-нэгъу ныор мак!эу кыгыос шгузым с!ушъэшагъ.

Ар кызызыхыи ыгу кы-дэк!ыштым фэдэу инысэ са-быим дэжык!э зидзыгъ, ау чылэ шгузмэ аш!олык!эу кылыфыгъэм телэбагъэп. Зи!ажи, хъаку лъапсэм лууцэ-жыгъ.

Гъэшлэгъоны: зэк!э унэм исымэ агу илэи, алуи аш!и Чабэ ешлэ, ар имыкьоу шагуи

чыылэм ригъэлъызэ пшэщэ-жыер дэи хъуи симэдэжъым зэрэч!элъыгъэр, илэгъумэ адэмыхъужыу еджаплэм кызырэрч!ащыжыгъэр... Нэгъэушлэлэгъум зэк!эри ахэр Чабэ ынэлу рычъагъэх. Са-фиегъ цык!ур нэку-нэпсэу ышпыхъу нахык!э ыпашхъэ исыгъ, загъорэ Чабэ иунапчэ кыеплыштыгъ. Сабыигум изэхэшлэ мак!э зэк!эми ана-хъэу зытешыныхъэщтыгъэр ныор кыэтэдджыжъэу джыри кыирифэк!эу ригъэжъэжы-ныр ары.

Нэфшъагъом адэжъ ныом ышхъэ кышлэозыгъ, нэ клэ-сэгъит!ум зыгорэ алъэгъурэм фэдэу зы чыплэ тегъэдыя-гъэхэу шылыгъ. Чабэ изэ-хаш!э джыри чаныгъ, ау ащ ежъ пылтыжыгъэп. Тыгъуа-сэ кышцежъагъэу къеху-лагъи пэк!эк!ыгъи, дунзи-т!умэ азыфагу дилэгъуагъи агупшысэу шылыгъ.

Унэкъош лыжъэу зэк!эри зышыгуыгъэр Бамбэт шыс-хэр кыезэрэгъэплыгъэх.

— Ныор гъэпл!эжыгъэн фэе, Бамбэт, — фэмышылэу кылуагъ Хъамидэ.

Бамбэт «хъау» кыиригъэ-к!эу ышхъэ ыгъэсысыгъ. Ет!анэ шысхэр кыиригъэ-к!ынхэу пчъэмк!э шхъэ ышлыгъ. Нэбэ-набэу зэплы-жыыхъэ зэк!эри кызызэхэ-джагъ. Бамбэт ик!и Чабэ инысэ кыиришагъ.

— Джыдэдэм сымаджэм ош нахь ищык!агъэ шылэп, Сисас, — Чабэ шхъатехъор тырахыгъ. — Мыщ зи кы-иорэп, ау зэк!эри зэхешлэ. Угу зэрэфэкъабзэр ышлэ-

згъэк!уагъэр икьун с!уи, ащ ушлосщи гъунэгъу клэзэ шхъэ-паем улэк!эзгъэулагъ.

— Хъун, тын, зымыухыжъ, боу сэгъуш!ожыи сэ арэуштэу зэрэхъугъэмк!э. Моу мы гъу-напкъэр зэрэзэпыпчэу ори кыбгурылошт ар.

— Зыгорэм уегъэгумэк!ы, сик!ал...

— Дышъэу ч!эст!эгъагъэм ишлуагъэ кышъок!ыгъэп, тын...

— Боу бэрэ си Юныс ес!уагъ, сфэгъэгумэк!ыгъэп нахь.

Ик!алэ ышхъэ дыригъэ-зэк!ыгъ, Чабэ лыузым нэсэу зэхишлагъ ащ игук!ае:

— А сик!ал, ным илэ-фыгъэхэр зэк!эри изэфэд, ау Юныс нахь кьин зылыгъугъэ шъухэтэп...

— А дышъэр ч!ым зэрэ-хэлъэу лык!уати хымэллым лэк!эхъагъ, ау кышъуиты-жыгъэп, ежымыи мафэ фэ-хъугъэп.

Чабэ ык!ышъоц кыгъэтэ-джэу ынэгъу кык!эуцагъ яхэ-тэбгъу шыпсэурэ Хъанэхъу иунагъо зэрэпсаоу чэщым хъакумэш!о лугъэсым зэрэ-ритхъэлыхъагъэр.

Нэф кызызэшыым унэр зэгъок! хъугъэ, пчэдыжышэ Юфшлэнмэ цыфмэ зафагъэ-загъ. Чабэ чэм быу макъэ-хэмрэ шэлъэ зэутэк!ымрэ зэ-хехы.

Инысэ мыжъо хылыгъэу тыригъэугъэр тлэк!у-тлэк!уэ кызырэгъуожиыи, ытэмит!уи ыгуи рилъэшъохэу джыри кытегъолъхъажыгъ.

ЛЪЭГЪО НЭФ

АЩ ФЭДИ МЭХЪУ

ПЭНЭШЪУ Сэфэр

Сыдэу адэ ІэнатІэр узышхуа!

Шыбэхуко Адамэрэ сэрырэ зы кьуаджэ тыщыш, тызэлэгъу, а зы классым тызэдисэу гурыт еджапІэр кьыздэтыухыгъ. Ныбджэгъушхо тызэфэхуыгъ. Тызэрэмыл'эгъоу чэщ-зымафэ зытешІэрэм тшубэщтыгъ. Тызэгуичын ыл'экІынэу кьэмыхушцтэу, джащ фэдизкІэ тизэныбджэгъуныгъэ пытэу ары тикьуаджэ дэсхэм кьазэрэщыхушцтыгъэр. Тэри джаушцтэу тызэплъыжышцтыгъ.

Адамэ инасып кьыхыи университет кьыхуыгъ, кьыгъэзэжыгъэу кІэлэегъаджэу Іоф ышІэщтыгъ. Сэ зымы сычІэмыхъэшхуыгъэу кьуаджэм сыкыдэнэгъагъ. Ащ пэс тизэныбджэгъуныгъэ зы кьышчымыкІагъэу Адамэ кьысшигъэхушцтыгъ.

Насып зиІэм тепхын плъэкІышцтэп. Джыри Адамэ инасып кьыхыгъ, ил'эс зышпылІэ нахыбэрэ кІэлэегъаджэу Іоф ымышІагъэу Мыекьуапэ ащагъ, «Унэ Фыжыым» Іоф щишІэнэу ары. Ежэ инасып кьыхыгъэми сшІэрэп, ятэшэу ІэнэтІэшхо иІэу Мыекьуапэ дэсым ихъатыркІэ ащ «чІэфагъэу»

ары кьуаджэм шалорэр, ау хэт ыпкъ кьыкІыгъэми, сехъопсагъ. Ныбджэгъуы шІу кьыдэхуыгъэмэ уимыпопэн плъэкІына, сыфэгъушІагъ:

— Адам, синыбджэгъужь, ІэнэтІэшхо уиІэ зэрэхуыгъэм пэс сыпфэгъушІо, уиІэнатІэкІэ джыри нахыл'агъэу уалэтынэу сыпфэ-л'агъо, ау ІэнатІэм удихыхуэу ппэ дэбгъэзыекъон, ныбджэгъуІэ сыкымыдзэжъэу шэн кьэпштэкъон.

— Ар кьапл'оу зэхэсэмыгъэх, синыбджэгъужь, — етхыуагъ Адамэ. — Ныбджэгъуныгъэм ІэнатІэр сыдкІэ кьыхъан?

Ау... емынэм ехъ а «ау» мыгъор, ары зэкІэри кьы-зэлэыгъэхъажырэр. Адамэ кьуаджэм кьызыкІокІэ ыпэ дигъэзыеу, садэжъ кьэкІоньр хэгъэкІи, урамым тыщы-зэлукІагъэми, сыготэу цыфмэ кьаригъэлъэгъуныр зэримыпэсыжъэу шэн кьыш-тагъ. Ар лъэшэу сыгу хэ-кІымы, зэсІоажышцтыгъ: «Сыда Адамэ сыгу зыкІеб-гъэрэр? Тхьэр етагъ, еджагъ, гъэсагъэ, ІэнэтІэшхо иІ. Сэ сыхэт? Еджэгъэшхохэми ащы-мышцэу, колхозыр зызэбгы-

рагъэзыжыым ІофшІэни ымы-гъотэу кьуаджэм кьыдэнэгъэ кІэлэжъ!» Арэу щытми, Іоф сиІэу Мыекьуапэ сызэкІом, синыбджэгъу зэсымыгъэлъэ-гъоу сыкыдэкІыжыныр кьэзгъэкІугъэп.

Адамэ Іоф зыщишІэрэ «Унэ Фыжыым» учІэхъаныр Іэ-шІэхуэ щымыгъэу кьычІэкІыгъ, пропуск ищыкІэгъагъ. Ар кьаІысхыгъ, ау кабинетэу зэ-рысым уихъаныри псын-кІэгъуагъэп. Згъэныбджэгъоу ыдэжъ занкІэу сычІэхъанэу сызэжъэм, приемнэм ис бзыльфыгъэ ныбжыкІэм сыкызызтыригъэуцагъ:

— Аукъодыеу Адам Хьамидовичым ыдэжъ учІэхъанэу щытэп. Ухэтэ, тыдэ укы-кІыра, сыда пІэр, плъэкъуа-цІэр, лъэгъунэу дыуиІэр?

— Синыбджэгъу, — сІуагъэ, ау ащ кьыубытыгъэп, сІи, слъэкъуацІи, сыкыздыкІы-рри кьысигъэуагъэх.

Бзыльфыгъэр Адамэ дэжъ зычІэхъэм, бэрэ кьычІэтыгъэп.

— Адам Хьамидовичым дэжъ непэ учІэхъан плъэ-кІышцтэп, Іофхэр иІэх, неущ кьаІо.

— Ы?! — зэхэсхыгъэр згъэшІагъоу, кьысэсэмэр-

кьэуыгъэу кьысшыхъоу, тІэ-кІуи сшІошъ мыхъоу сы-кьэгъуагъ. — СцІэрэ слъэ-кьуацІэрэ тэрэзэу емыло-гъакъомэ?

— Хъау, есІуагъ, — ыІуагъ бзыльфыгъэм.

ЗыгорэкІэ кьысэсэмэр-кьэуыгъэмэ, кьычІэкІынышъ, кьысэдженым сышыгуыгъэу тІэкІурэ сышчытыгъ, ау Ада-мэ кьызэмыл'агъом, ыдэжъ сызэрэчІимыгъэхъагъэр сшІошъхъакІоу зысыупэпціи иприемнэ сыкыкІыжыгъ.

Ащ ыуж Адамэ кьуаджэм кьэкІуагъэкІи зыфэзгъэхъы-жышцтыгъэп, ежыри садэжъ кьаІошцтыгъэп.

Ил'эсхэр кІуагъэх. Джыри Іоф сиІэу Мыекьуапэ сы-кІуагъэу Адамэ урамым сы-щыІукІагъ.

— О, тикъоджэгъур, си-ныбджэгъужь, сыдэу дэгъоу тызэлукІагъа! — кьысфэчэ-фэу кьыспэгъокІыгъ, ІаплІи кьысишцкІыгъ. — БэшІагъэ, ситхъамыкІэжъ, узысымы-л'эгъуыгъэр, боу сыбгъэгъу-шІагъ!

ЗыкызызэрэсфишІырэр зыфэсхын сымышІэу, зэ-

хэсхыгъэр згъэшІагъоу Ада-мэ сеплъыгъ.

— Адам Хьамидович, — ыдэжъ сызэкІом сызэрэ-чІимыгъэхъагъэр ыгу кьэзгъэкІыжыын гухэлъ сиІэу иприемнэ ис бзыльфыгъэ ныбжыкІэм кьыІоу зэхэс-хыгъагъэм тетэу седжагъ, — Іофэп ныбджэгъу зэрэуиІэр кьэпшІэжыгъэмэ.

— СыдкІэ ищыкІагъ сцІэ сятэ ышІэ пыгъэшагъэу укы-сэдженэу? — ыдагъэп Ада-мэ. — Адыгъэхэм ащ фэдэ шэн яІэп, тызэныбджэгъу хъау-л'агъ, ситхъамыкІэжъ, сцІэ кьодыекІэ кьысадж. Мыдэ некІо тадэжъ, Зурет уил'эгъ-гъуэм лъэшэу гушІошц, грам-мишъэ гори зэдэтІэтын. Тыгу кьэдгъэкІыжыын икъуни щыІ.

— Хъау, Адам Хьами-дович, угу хэмыгъэкІ, сы-кьеблэгъэн слъэкІышцтэп, Іофхэр сиІэх, — сІуи сы-кыІэкІэкІыжыгъ, ау мы-зэгъогум зыкызызэрэсфи-шІыгъэм есІолІэн сымышІэу сыхэтыгъ.

Нэужым сшІэжыгъэ Адам Хьамидовичыр иІэ-натІэ кьызэрэІуагъэкІыгъэр.

Шъхъашытхъужь

Иныбджэгъуэхэм ашІэ хъу-жыгъэу ШъуашІэкъо Азэмэт зышчытхъужыныр икІэ-сагъ. ІэнэтІэ фалІэзи кьы-хышцтыгъ.

ЗишІуагъэ анахъэу кьэ-кІуагъэр кьэшІэгъуаеу Мые-кьуапэ ІэнатІэ кьышчыратыгъ. Кьуаджэм кьызэкІоажыым, ишэн дихыхи, Азэмэт кьэбар ыгъэлугъ ІэнэтІэшхо кьыра-тыгъэу, министерствэм Іоф щишІэщтэу.

Казбек Мыекьуапэ кІуа-

гъэу, иІофхэр зэпымыфэхэ зэхъум, икъоджэгъу ныб-джэгъур министерствэм зэрэчІэсыр ыгу кьэкІыжыгъ, зыгорэкІэ ишІуагъэ кьэ-кІыным шыгуыгъэу зыІуи-гъэкІэнэу тыриубытагъ, ау ащ дэжъ учІэхъаныр мыІэ-шІэхуэ кьычІэкІыгъ. «Унэ Фыжыым» чІэхъанэу зэжъэм, милиционерэу пчъэлум Іутым кьыгъэуцугъ.

— Пропуск.

Зыдэжъ кІошцтыр зэрикъо-

джэгъур, зэриныбджэгъур риІуагъ, ау ащи ишІуагъэ кьэкІуагъэп. Пропуск кьы-зыІихышцтым Казбек зыкІэ-упчІэм, «Унэ Фыжыым» пэб-лэгъэ дэдэу кьычІэкІыгъ. Ар ыІыгъэу кьыгъэзэжыгъ, ары шъхъаеу, ышІэрэп иныбджэгъу Іоф зыщишІэрэ министерствэ-ри, кабинетэу зэрысыри.

— ШъуашІэкъо Азэмэт сы-дэушцтэу кьэзгъотышцта? — еупчІыгъ милиционерым.

ЫмышІэу зелом, ыгъэшІэ-гъуагъ: «Ащ фэдэ хъун ыл'экІына, ІэнэтІэшхо зиІэу министерствэм чІэсыр ми-лиционерым ымышІэу?!»

Казбек кІэупчІэзэ кьы-гъотыгъ Азэмэт зэрыс каби-нетыр. Зэрыхъагъэм стол зэ-пэзырызхэм акІэрысхэу нэбгыритІу чІэсыгъ, стол некІ горэ кьогъум кьотыгъ. Азэмэт ыл'эгъуыгъэпті, кІэупчІагъ. ЧІэкІыгъэгоу кьыраІуагъ. Ежэ кьызэрэ-щыхуыгъэр нэбгыритІоу ка-бинетым исхэр Азэмэт фэ-ІорышІэрэ иІофшІэгъухэу

ары. Икабинет кьырагъэ-л'эгъунэу зарелом, кІэлэ мытІыр ІупшІэшхор Іущхып-цЫкІи стол некІэу кьогъум кьотым фишІыгъ. ЫІон ымышІэу Казбек шІуи-гъэнагъ. Азэмэт кьуаджэм кьэбарэу щигъэлугъэр мини-стерствэм ІэнэтІэшхо кьы-шчыратыгъэу ары. ІэнэтІэшхо иІэмэ, кабинет шъхъаф исын фаеба?! Зи кьыгурымыІоу Казбек джыри Азэмэт ышІэрэ ятацІэрэ кІыгъэтхъэу кьыІуи, икабинет кІэупчІагъ. КІэлэ ІупшІэшхом а стол дэдэм джыри Іапэ фишІыгъ.

ЖЭНЭ Кьырымыз

ШЫТХЪУ ПЫЕР ДЕПАГЪ

Тизыкьуаджэ шІукІаеу Іоф ышІэу
Хэтыгъ. Ау кьызыхэкІыгъэр амышІэу,
Мыхъэр ыгъэхъагъ аІуи агъэлугъ,
Джаушцтэу щытхъу лыер гъуэс фэхъугъ.
ЗэлукІэ шІыгъом апэу кьагъэсы,
Шыфымэ кьахапІэу апэкІэ цэсы,
ХъаІапІэ ащэшъ чІыпІэшІу кьыраты,
КьыдекІокІыхуэ ыІапи кьаубыты,
Тизыкьуаджэ щытхъур икІасэти,

АщыкІи гъумэхэ хъазырти,
ЗышІошІыжыи, ышъхъэ кьышІоунзагъ,
Сэлам ымыхыжэу шэнэу кьыштагъ.
— Ныбджэгъу-шъоогъуэм санахыи лыІу,
СынасытышІошъ сз сычІэрыІу...
Зыфэгъэуцужыи щымыІэ хабзэ:
Фаеу нэсэ дэдэу мэкІоажыи,
Утэрэзэп раломэ мэгубжы.
— Сэ непэ шъхъаеу зэлукІэм сэкІо,

Неуцы хъакІэхэр кьысфэкІо, —
ЫІозэ жьау чІэгъым зычІедзэ,
ІофшІэныр иныбэузэу,
Зыпарэми ыІэ емыкІужыэу,
Тизыкьуаджэ хъугъэ Іэджэ-быджэ.
Шыфым лыягъэу узышчытхъукІэ,
Дихыхыи кьэхуулІэрэр гухэкІы.
ПшІэны фаеба цІыфым ифедэ,
УбыкІаий щытхъукІаий зэфэдэ.

ДЖЫРЭ лъэхъаным газыр унэгъо хъызмэтым анахь игъэклотыгъэу шагъэфедэрэ гъэстыныпхъэу хъугъэ. Гъэстыныпхъэ анахь къэбзэ дэ-дэми ар ащыщ. Чыюпсым ыкӀи псым фэдэу шыт газыр Урыс-сыем ичӀычӀэгъ бэдэдэу чӀэт. Псым фэдэу шыт газыр хъызмэтым зэрэшагъэфедэрэм техникэ прогрессым хъхъоныгъэ-шхо ретгъэшлы, ИофшӀэным зыкырегъэлэты ыкӀи мылӀкур кӀарегъэуае.

— Красногвардейскэ районыр газификацие шыгъэныр егъэжъагъэ зэрэхъугъэр, — кытфелуатэ ПЭУ-у «Красногвардейскэ райгазым» ипашцэ Чэтэо Ахьмэд, — 1961-рә ильэсым цыфхэр зышыпсэурэ унэхэм газ баллонхэр арагъэуцохъу заублэр ары. Апэу ахэр селоу Красногвардейскэм, къуаджэхъу Адэмыерэ Хьатикъуаерэ ащыпсэухэрэм яунэхэм арагъэуцохъагъэх. Газэу агъэфедэрэр ильэс къэси нахьыбэ хъуштыгъ, сыда плэмэ цыфхэм къагурылоу рагъэжъагъ ар зэрэӀэрыфэгъур,

ЩЫІАКІЭР

АФАГЪЭПСЫНКІЭ

ящыӀэкӀэ-псэукӀэ нахь псынкӀэ кызырӀышӀырэр. Джащ пае райисполкомым «О плане газификации района» зыфиӀорэ унашӀор ыштэгъагъ.

Ащ тегъэпсыкӀыгъэу газыр зэратырагошцэрэ станцием игъэпсын къуаджэу Хьатикъуае ыкӀи ГРС-м щегъэжъагъэу консервышӀ заводым нэсэу, давлениешхо зилэ газыр чычӀэгъымкӀэ зэралӀагъэхъащт газрыкӀуапӀэу метрэ 1300-рә зикӀыхъагъэм игъэпсын рагъажъэ. А псэуалъэхэм яшӀын пылгыгъэр трестэу «Юггазстрой» и МССМУ ибригадэу прорабэу Я. Гончаренкэр зипэшагъэр ары. ИофшӀэныр зэрагъэцӀагъэрэм лъыплъэштыгъ а лъэхъаным консервышӀ заводым иинженер шхъалэу Иоф зышӀӀэштыгъэ М. Земляковыр.

— КонсервышӀ заводым ИофышӀэхэм гъэстыныпхъэ шхъуантӀэм шлогъэшхоу пылгым зерифӀэшъуашэу уасэ фашыгъ, — еӀо Ахьмэд. — Ар зыхъугъагъэр 1965-рә ильэсым ибэдзэогъу маз ары. КонсервышӀ заводыр газификацие зэрашӀыгъэр ары Красногвардейскэ районыр чыюпс газрыкӀлопӀэ амалымкӀэ зэтэгъэпсыхъэгъэным ипэублэу шытыр. Мы ИофшӀэныр зэралъагъэкӀуатэрэм даклоу баллонхэмкӀэ цыфхэм газыр алӀкӀэгъэхъэгъэныр зэпагъэуштыгъэп. Сетевой газым зырагъэушъомбгъуштыгъэми, ар унэгъо пстэуми алыгъгъэлэсыгъэным охътабэ зэришыкӀагъэм ар епхыгъагъ.

Трестэу «Адыгоблгазым» 1966-рә ильэсым имэзэе мазэ и 4-м унашӀоу ышӀыгъэмкӀэ, Красногвардейскэ газ участкэмкӀэ апэрэ мастерэу агъэнэ-фэгъагъэр Ю. Косяк ары. ИофшӀэныр зырагъажъэм, ар япашцэу участкэм Иоф шызышӀӀэштыгъэр рабочэ-слесарь нэбгырищ ныӀӀӀ.

Цыф псэупӀэхэр ззыпхырэ газрыкӀуапӀэу ГРС-м щегъэжъагъэу селоу Красногвардейскэм нэсэу метрэ 5200-рә зи-

кӀыхъагъэм ыкӀи газыр зэратырагошцэрэ пунктым ягъэпсын 1968-рә ильэсым итыгъэгъзэ мазэ рагъэжъагъагъ.

«Адыгоблгазым» иинженер шхъалэу А. Соловьевыр, эксплуатацие фэгъэгъэ мастерэу Ю. Косяк, райисполкомым итхъаматэ игуадзэу Н. Кленовыр, ГПУ-1-м ипашцэ игуадзэу В. Горковоир, СУ-2-м ипашцэу П. Беляковыр зыхахъэштыгъэхэ комиссием 1968-рә ильэсым ГРП-мрә газыр зэратырагошцэрэ газрыкӀуапӀэхэмрә балансым хагъэуцохъагъэх ыкӀи трестэу «Адыгоблгазым», нэмыкӀэу къэплон хъумэ, Красногвардейскэ участкэу Ю. Косяк зипашцэм, зэригъэзекӀонхъу фигъэзэгъэх.

ХэгъэунэфыкӀыгъээн фае 1969 — 1970-рә ильэсхэм газрыкӀуапӀэхэм ягъэпсын селоу Красногвардейскэм игъэклотыгъэу, псынкӀэу зэрэшырагъэкӀокыштыгъэр. Урамхъу Чапаевым, Щорс, Фрунзэм, Лениным, Новэм, Кооперативнэм, пер. Глухоим, Первомайскэм, Октябрэм ия 5-рә ильэс ыцӀэкӀэ зэджагъэхэм газрыкӀуапӀэхэр ашагъэпсыгъэх. Гурыт еджапӀэу N 1-м, райисполкомым ыкӀи КПСС-м и РК зычӀэтыгъэ унэхэм якотельнэхэр, джащ фэдэу автотранспортнэ предприятие газификацие ашӀыгъэх. А уахътэм цыфхэм яунэ унэхэр ары газыр зэрашӀӀэштыгъэр. Природнэ газыр гъэфедэгъэныр Ӏэрыфэгъоу, унэгъо хъызмэтым изехъан кыгъэпсынкӀэу зэрэшытым апэу ифэшъошэ уасэ фэзышӀыгъэхэр урамхъу Чапаевымрә Новэмрә ащыпсэурэ цыфхэр арых. А ильэситӀум кыкӀлоцӀ унэгъо 80 фэдизмэ газыр афырачагъ.

1971-рә ильэсым колхозэу «Родина» зыфиӀоштыгъэм ичырбыштыгъэжъэ завод еклоу гурыт давление зилэ газыр зэратырагошцэрэ газрыкӀуапӀэу километритӀу зикӀыхъагъэр агъэпсыгъ.

Уахътэ тешӀэ къэси газыр нахь игъэклотыгъэу районым

щыпсэурэ цыфхэм ящыӀагӀэ кыыхахъэштыгъ. Ащ ишӀуагъэкӀэ псым фэдэ газыр унагъо пэпчэ плѳми хъунэу непз ыгъэфедэ хъугъэ. Инэу зишӀуагъэ къэкӀуагъэр колхозхэм газым игъэфедэн пылгышӀт ИофшӀӀэхэр зэрашӀыгъэхъагъэхэр ары. Сыда плѳмэ джы гъэстыныпхъэ шхъуантӀэр зэпыу имыӀэу районым щыпсэухэрэм агъэфедэу шытынымкӀэ ищыкӀэгъэ амалхэр зэкӀэ ахэм къа-тыштыгъ.

1975-рә ильэсым икӀэхым къуаджэу Адэмые нэсэу давление ин зилэ газыр зэрашӀӀыштыгъэ чычӀэгъэ газрыкӀуапӀэм игъэпсын рагъэжъагъагъ. РайонымкӀэ чыюпс газыр зышагъэфедэрэ ящӀӀӀӀ цыф псэупӀэу а къуаджэр шытыгъ. ГазрыкӀуапӀэм икӀыхъагъэ метрэ 14065-рә хъуштыгъэ. Ар зыгъэпсыштыгъэр ПЭУ-у «Облгазым» и Темыр-Кавказ участкэу прорабэу Е. Полянкскэр зипэшагъэр ары. Къуаджэу Адэмые еклоурэ газрыкӀуапӀэр зэрагъэпсырэм даклоу кӀэлэцӀыкӀу сэкъатхэр зышӀагъэ Унэм еклоурэ газрыкӀуапӀэмрә котельнэр газификацие шыгъэнырмрә дагъэцакӀэштыгъэх. 1976-рә ильэсым мэлылфэгъу мазэм и 1-м котельнэм изэтэгъэпсыхъан аухи, ащ Иоф ышӀӀэу ригъэжъагъ. Ау цыфхэр зыщыпсэурэ унэхэм гъэстыныпхъэ шхъуантӀэр ашагъэфедэу зырагъэжъагъэр 1984-рә ильэсым ипэублэр ары ныӀӀӀ. Апэрэу газыр зэрашӀӀагъэхэр къуаджэу Адэмые иурамэу Шосейнэм тет унэ 12-р ары. Мыщ пыдзагъэу къэтӀон 1977-рә ильэсым къуаджэм игурыт еджапӀэу N 3-м икотельнакӀэ газкӀэ агъэплъынэу зэрашӀыгъагъэр. Нэужым къуаджэм иурамхэм газыр арашӀӀыр лъагъэкӀотагъ ыкӀи 1998-рә ильэсым шылэ мазэм и 1-м ехъулӀэу къуаджэм дэт унэхэм япроцент 97-м ар алӀкӀагъэхъагъагъ. Мыщ дэжыым кышчы-хэдгъэщын псым фэдэу шыт газыр процент 16-мэ агъэфедэ-

дэштыгъэмэ, чыюпс газыр зэ-кӀолӀэрэ унагъохэр процент 81-м зэрэнэсыгъагъэр.

Ащ Иофыр кышчызэтеуца-гъэп. 1992-рә ильэсым гъомы-лэпхъэшӀ комбинатэу «Красногвардейскый» зыфиӀорэм (джы АО-у «Юр-Ан») сетевой газымкӀэ Иоф ышӀӀэу регъажъэ. Мы объектым хахъэхъу атӀуп-щыгъагъэх газыр зэратыра-гошцэрэ пунктыр, котельнэр, давление гурыт ыкӀи макӀэ зилэ газрыкӀуапӀэхъу километ-ри 2,2-рә хъухэрэр.

1996-рә ильэсым районым ит къуаджэу Джамбэчыне шы-псэухэрэм чыюпс газыр алӀкӀа-гъэхъагъ. Ащ бэрэ ежэгъэ къо-джэдэхэмкӀэ мы Иофхъабзэр хъугъэ-шӀӀӀӀ гъушӀогъошхоу шытыгъ. Проектыр институтэу «Краснодаргражданпро-ект» зыфиӀорэм 1988-рә ильэ-сым ыгъэцӀагъэ, ащ даклоу ПУРГ-мрә техническэ кабин-етимрә дигъэпсыгъэх.

— Гъэпсын ИофшӀӀӀӀӀхэр 1990-рә ильэсым рагъэжъагъа-гъэх, — еӀо Ахьмэд, — зэкӀэм-кӀи ильэси 6 ыукъудынгъ. Газ-рыкӀуапӀэм ичӀӀӀӀӀӀӀӀ зыгъэ-цӀагъэр ТОО-у «Юггазстро-им» ибригадэу В. Андреевыр зипашцэр ары. Адыгэ Респуб-ликэм иапэрэ Президентыгъэу Джарымэ Аслъан хълажъэзэ, 1996-рә ильэсым итыгъэгъзэ мазэ апэрэ газ машӀор къуа-джэу Джамбэчыне шыкӀагъэ-нагъ. Цыф псэупӀэхэр ззы-пхыхэрэ газрыкӀуапӀэу давл-ение иным тегъэпсыкӀыгъэу метрэ 800 зикӀыхъагъэр газыр зэратырагошцэрэ газрыкӀуапӀэу метрэ 1500-рә зикӀыхъагъэр, джащ фэдэу ПУРГ-р, ифэшъуа-шэм диштэрэ техническэ ка-бинет агъэпсыгъэх ыкӀи Иоф ашӀӀэу атӀупшыгъэх.

Джащ фэдэу къутырэу Сара-товскэм цыф псэупӀэхэр ззы-пхырэ ыкӀи газыр зэратыра-гошцэрэ газрыкӀуапӀэм игъэ-псын шаухы. Ащ ишӀуагъэкӀэ къуаджэу Улапэ, селохъу Садо-вэм, Белэм газыр арашӀӀагъ.

Районыр газификацие зэра-шӀыгъэм тыкытегушыӀэ зы-хъукӀэ, мы отраслэм зыгу еты-гъэу Иоф шызышӀагъэхэм ягу-гъу къэтшӀынэу атефэ. Къуа-джэхъу Джамбэчыне Улапэ-рә ГБУ-м игаз хъызмэт ильэс пчъагъэм зэпымыоу пӀӀӀӀӀӀӀ дызезыхъэгъэ Хъунэго Ахьмэд ахэм зыкӀэ ащыщ. Ар нэужым, 1996-рә ильэсым, Джамбэчыне чыюпс газыр кызырашӀӀӀӀӀ, операторэу ГРС-м Иоф шишӀӀӀ-нэу Ӏухъэгъагъ.

ЫпшӀӀӀӀӀ кызырӀэшытӀуа-гъэу, Красногвардейскэ участ-кэм имастер шхъалэу Ю. Ко-сяк пӀӀӀӀӀӀӀ дызэрехъэзэ, С. Силаевым 1972-рә ильэсым Иоф ышӀӀэу ригъэжъагъ, 1976-рә ильэсым а участкэм ежэ па-щэ фашыгъ. Участкэм иапэ-рә слесарьхэм ащышыгъэх Н. Калюжнэмрә В. Буданце-вымрә. 1973-рә ильэсым В. Го-ряноир ГБУ-м ислесарэу аштэ-гъагъ, джы кызынэсыгъэми ащ ипшӀӀӀӀӀӀӀ дэгъоу егъэ-цӀагӀэх.

Газ хъызмэтым ильэс пчъа-гъэрэ Иоф шапӀагъ хьатикъое участкэм ислесарэу И. Жу-ковым, къуаджэу Адэмыерэ къутырэу Чумаковымрә я ГБУ ислесарэу В. Юрченкэмрә Красногвардейскэ участкэм ислесарэу Б. Павленкэмрә, В. Назаренкэм ильэс 17-м ехъу райгазым Иоф шишӀагъ. 1977-рә ильэсым кышчыгъэ-

жъагъэу ащ документхэм Иоф адишӀӀӀӀӀӀ, инструктажхэр зэхишӀӀӀӀӀӀ, пшӀӀӀӀӀӀӀӀ иӀӀӀӀӀ афэшхъаф Иофыгъуа-би зӀшӀӀӀӀӀӀӀӀ, шытхъу хӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ.

ПЭУ-у «Красногвардейскэ райгазым» идиректорэу Чэтэо Ахьмэд тызэрэшигъэгъоза-гъэмкӀэ, 1975-рә ильэсым рай-газым ИофышӀӀӀ коллектив зэ-кӀэмкӀи зэрэхъуштыгъэр нэбгы-рә 12. Нэужым, 1982-рә ильэ-сым, райгазым пӀӀӀӀӀӀӀӀ дыз-эрихъанэу А. Синпольскэм ыпшӀӀӀ зырашӀӀӀӀӀӀ ехъулӀэу ИофышӀӀӀӀӀ япчъагъэ нэбгы-рә 25-м нэсыгъ. Мы уахътэм ПЭУ-у «Красногвардейскэ райгазым» рабочэ ыкӀи къу-лыкъушӀӀӀ нэбгырә 62-рә щэ-лажъэ.

1989-рә ильэсым Адыгэ хэку исполкомым ыштэгъэ унашӀоу «О создании производствен-ного проектно-строительного треста «Адыгоблгаз» зыфиӀо-рэм тегъэпсыкӀыгъэу ПЭУ-у «Красногвардейскэ райгаз» зы-фиӀорэм 1990-рә ильэсым ищылэ мазэ кышчыгъэжъагъэу ежэ иунэе баланс иӀӀӀ ашӀы-гъагъ. Ащыгъум ПЭУ-м ипа-щэу агъэнэфэгъагъэр непз кы-зынэсыгъэми а ӀӀӀӀӀӀӀ зы-гъэцӀагъэр Чэтэо Ахьмэд ары.

Апэрэ участкэр урамэу Пер-вомайскэм тет унэ цыкӀлум чӀӀӀыгъ. Ащ нэужым еджапӀӀ-интернатыр зычӀӀӀыгъэ унэр къаратыгъагъ. Коллективым ыкӀуачӀӀӀӀӀ жыы хъугъэ унэхэр зэтырагъэпсыхъажыгъагъэх, ащ кышчымыуцохъу гаражхэр, мастерскойхэр ыкӀи ящыкӀӀӀӀ фэшхъаф псэуалъэхэр ашӀы-гъэх. 1983-рә ильэсым рай-газыр урамэу Мирым, Новэ-Сокольскэ ублӀӀӀӀ еджапӀӀӀ зычӀӀыгъэ унэу тетым чӀагъэ-хъэгъагъ. Нэужым, 1998-рә ильэсым, ПЭУ-у «Красногвар-дейскэ райгазым» ренэу Иоф шишӀӀӀӀӀӀ РСУ-р зычӀӀыгъэ унэу урамэу Первомайскэм тетыр къыратыгъ. АООТ-у «Адыгазым» и Генеральнэ директорэу С. Самониныр ары ашӀӀӀ къаделӀагъэр. Зэришы-кӀагъэм тетэу унэри, шагури зэтырагъэпсыхъажыи, ИофшӀӀӀӀӀ икӀулыкъу пстэумэ апае мастерскойхэр, гаражхэр, ава-рийнэ-диспетчер къулыкъум пае нахь чыжъэу Ӏудзыгъэу шыт унэ шхъафыр, «Газ-сер-вис» зыфиӀорэ тучан, псым фэдэ газыр зэрыт баллонхэр зышӀагъыгъэрэ склад яӀӀӀ хъугъэ. АшӀӀӀ анахь шӀушӀагъэ зилӀэу шытыр, ыгурэ-ыпсэрэ зилӀошӀӀӀӀ хъылыгъэхъэзэ Иоф зышӀӀӀӀӀӀ пашцэу Чэтэо Ахьмэд ары.

ПЭУ-у «Красногвардейскэ райгазым» мы аужырэ ильэсым техническэу зифӀӀо-фашӀӀӀӀӀ зӀшӀӀӀӀӀӀ кыфӀэгъэзэгъэхэр газрыкӀуапӀэхъу километрэ 389,19-рә, чыюпс газыр зӀӀӀ-лӀӀӀ унэгъо 6788-рә, псым фэдэ газкӀэ зэтэгъэпсыхъэгъэ унэ 679-рә, газыр зышагъэфед-эрэ цыф псэупӀэхъу 20 фэдиз. Мыхэм афэшхъафэуи про-мышленнэ предприятие 11-мэ коммунальнэ-бытовой ыкӀи общественнэ объекти 124-м джы газыр алӀкӀахъэ ыкӀи пстэ-уми зэрифӀэшъуашэу ар ренэу агъэфедэу шытынымкӀэ «Крас-ногвардейскэ райгазым» шы-лажъэхэрэм зэкӀэ афӀӀӀӀӀы-щтыр ашӀӀ.

ШАКИО Мур.

Сурэтым итыр: Чэтэо Ахь-мэд.

